

**KÜRESEL SİSTEM KARŞITI
HAREKETTE
AKTİVİSTLERİN ROLÜ**

Muharrem BALCI

27 Ocak 2018

KİYADER

(Sınırsız Kardeşlik ve Yardımlaşma Derneği)

Hepiniz toptan, Allah'ın ipine (dinine) sımsıkı sarılın, bölünüp ayrılmayın. Allah'ın sizin üzerinizdeki nimetini hatırlayın: Hani siz birbirinize düşman idiniz de Allah kalplerinizi birbirine ısındırmiş ve onun lütfu ile kardeş oluvermiştiniz. Siz bir ateş çukurunun tam kenarında iken oraya düşmekten de sizi O kurtarmıştı. Allah size âyetlerini böylece açıklıyor, ta ki doğru yola eresiniz.

(Âl-i İmran-103)

GİRİŞ

Küresel sistem, iddia edildiği gibi, dünya ülkeleri arasında gelişme farklarını ortadan kaldırmak ve daha eşitlikçi bir paylaşımı sağlamak üzere küresel kapitalist aktörler^(*) tarafından oluşturulan/uygulanan bir sistem değildir. Aksine, küresel sistem sayesinde milyonlarca insanın yaşama koşulları daha çok zorlaşmış, 7.7 milyarlık nüfusun en az 1 milyarlık kısmı günde bir dolardan az gelirle yaşamaya mahkûm edilmiştir. Küresel sistemin, eşitlikçi paylaşım iddiası da, katliamcı tarihi kadar gerçektir.

Küresel sistemi konuşurken, sistemin eylemselliği anlamında “Küreselleşme”yi konuşuyoruz. Küreselleşmenin ortak bir tanımının yapılmadığı, neredeyse herkes tarafından teslim edilmektedir. Buna rağmen en iyimser tanım olarak Küreselleşme; “mal, hizmet ve sermayenin artan hareketliliği sonucunda sınır ötesi karşılıklı ekonomik bütünleşme ve ulusal ekonomilerin dünya piyasalarına dâhil olma sürecinde dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan toplum ve devletlerarasındaki iletişimin ve etkileşimin artması ve karşılıklı bağımlı hale gelmesi”¹ şeklinde tarif edilebilir.

Küreselleşme tarifinden anlaşılan, dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan toplum ve devletlerin karşılıklı bağımlı hale gelmesi ise de, ortada görünen gerçeklik, bağımlılığın Güney alt kıtasının ve halklarının makûs kaderi olarak tecelli etmesidir.

Tebliğimizin başlığı ‘Küresel Sistem Karşısı Harekette Aktörlerin Rolü’ olmakla birlikte, aktörler ve rollerinden daha çok küresel sistem ve küreselleşme üzerinde durduğumuz görülecektir. Bunun nedeni, bir kavramsallaştırmayı ve olguyu bileşenleri ile incelemeyen, karşıtlığı ve aktörlüğü üzerinde konuşmanın zorluğudur. Zira küreselleşme ile ilgili sorunlardan ilki, onun ne olduğunun saptanmasıdır.²

(*) ‘Aktör’ (erkek oyuncu) kavramını bilerek kullandık. Moda, eril dili kullanmamak üzerine, ancak bu eril dilin kullanılmaması için mücadele edenleri destekleyen küresel aktörlerin neredeyse hiçbirinde dişil rol olarak ‘aktiris’ yok. M. BALCI

¹ Fulya KIVILCIM, “Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinin Gelişmekte Olan Ülke Türkiye Açısından Değerlendirilmesi”, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi Cilt 5, No. 1, 2013. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/117355> (Erişim 26.12.2018)

² Ahmet Ulvi TÜRKBAĞ, “Pasta Tarifleri Üzerine Bir İnceleme: Küreselleşme ve Adalet”, DOĞU BATI Dergisi. s. 229, Sayı: 18, 2002.

Küreselleşme karşıtlığı, küreselleşmeye karşı düşünsel ve eylemsel karşıtlıklar geliştiren bireyleri, örgütlü toplulukları, STK'ları akla getirmektedir. Tebliğimizde dünya ve Türkiye üzerinde çok sayıda örnekten bazıları burada incelenecektir. Örnek olaylardan çok, örneklik anlamında hareketleri anlamaya ağırlık vermemizin nedeni, bilgilendirmenin yanı sıra gençliğin küreselleşmeye karşı aktif rol almasını sağlayacak veriler sunmaktır.

Takdir edilir ki, Türkiye ve dünyada Küreselleşme Karşıtı aktörleri, kuruluşlarının tamamını incelemek bu Tebliğin sınırlarını aşar. Burada daha çok, Tebliğin muhatabı öğrencilerin kolaylıkla ulaşabileceği bilgileri ve arka planlarını yazmakla yetinilmiştir.

Bu Tebliğ, KİYADER (Sınırsız Kardeşlik ve Yardımlaşma Derneği)'de, Türkiye'de öğrenim gören yabancı öğrencilere ders sunumu olarak hazırlanmıştır.

Bu Tebliğde, küresel sistem karşıtı hareketin tarihsel köklerine, oluşturanlara, bileşenlerine, bunların arasındaki çatışmalara, hedeflerine, örgüt yapılarına, eylem biçimlerine ve etkilerine değinmeye çalıştık.

KÜRESELLEŞME

“Ürünleri için sürekli genişleyen bir pazar gereksinmesi, burjuvaziye, yeryüzünün dört bir yanına kovalıyor. Her yerde barınmak, her yere yerleşmek, her yerde bağlantılar kurmak zorundadır.

Burjuvazi, dünya pazarını sömürmekle, her ülkenin üretimine ve tüketimine kozmopolit bir nitelik verdi. Gericileri derin kedere boğarak, sanayinin ayakları altından üzerinde durmakta olduğu ulusal temeli çekip aldı. Eskiden kurulmuş bütün ulusal sanayiler yıkıldılar ve hâlâ da her gün yıkılıyorlar. Bunlar, kurulmaları bütün uluslar için bir ölüm-kalım sorunu haline gelen yeni sanayiler tarafından, artık yerli hammaddeleri değil, en ucra bölgelerden getirilen hammaddeleri işleyen sanayiler, ürünleri yalnızca ülke içinde değil, yeryüzünün her kesiminde tüketilen sanayiler tarafından yerlerinden ediliyorlar. O ülkenin üretimiyle karşılanan eski gereksinmelerin yerini, karşılanmaları uzak ülkelerin ve iklimlerin ürünlerini gerektiren yeni gereksinmeler alıyor. Eski yerel ve ulusal kapalılığın ve kendi kendine yeterliliğin yerini, ulusların çok yönlü ilişkilerinin, çok yönlü karşılıklı bağımlılığının aldığı görüyoruz.”³

Komünist Manifesto

Marx - Engels

---

³ Zeynep GÜNEŞ, “Küreselleşme ve MAİ”, <http://marksist.net/KUR/Kuresellesme%20ve%20MAI.htm>

Tarihçe

Küreselleşmeyi anlayabilmek için, öncelikle **Sanayi Devrimi**'ni incelemek gerekiyor. Sanayi Devriminin, genellikle üç aşamadan geçtiği kabul edilir.

Birinci aşama, Makineleşme Çağı. 18. yüzyılda (1784) başlayıp 19. yüzyılın ortalarına kadar süren endüstrileşme sürecidir. Bu dönemde makine kullanımının yaygınlaşmış, büyük fabrikaların ortaya çıkmıştır. Özellikle İngiltere'de zengin kömür ve demir yataklarının kullanımı, siyasal, ekonomik ve toplumsal sonuçlarıyla birlikte "demiryolu çağı"nı da açmıştır.⁴ Demiryolu çağında, ulaşımın yaygınlaşmasıyla sanayi gelişmiş ve yaygınlaşmıştır.

İkinci Aşama, 1870'lerden itibaren, çelik, elektrik, petrol, kimyasal maddeler de üretim sürecine sokulunca, Birinci Dünya Savaşı'nda savaşan devletlere temel lojistik desteği sağlamış oldu.⁵ Bu aşamada elektrik başat rol oynamaktadır.

Üçüncü Aşama, Elektronik ve bilişim teknolojilerinin devreye girmesiyle (1969) başlar.

Dördüncü Aşama; Elektronik ve de bilişimdeki gelişme bilgisayarlı makineler akıllı makinelere dönüştü. Artık makinelerin bilgisayarlarca yönetilen beyinleri var. "Sanayi 4.0" diye adlandırılan bu döneme "Akıllı Fabrika Dönemi", "Akıllı Üretim Dönemi" deniyor. Sanayi 4.0 konusundaki çalışmalara Alman sanayiciler öncülük ediyor. Bundan böyle, ileride de bahsedeceğimiz gibi, bu kadarla kalmayıp, insan beynini, zihnini okuyan, Tanrısal Tasarım yerine Akıllı Tasarım çağının başlayacağı anlaşılıyor.⁶

Küreselleşme, 19. Yy.ın ilk yarısında kavramsallaştırılmış, Sanayi Devrimi ile başlayıp, I. Dünya savaşı ile devam etmiştir. 1929 Krizi ile ara vermiş olsa da, sanayileşme ile başlayan bir olgudur. Sanayi devrimi ile birlikte konvansiyonel silahların tüm dünyada kahredici üstünlüğünün sonucu olarak, şımarıklığın Batı dünyasını getirdiği son nokta küreselleşme olmuştur.

*"Küreselleşme kavramı ilk kez İngiliz İktisatçı W.Foter'in 1833'de yazdığı dünya üzerindeki kaynakların dağılımı ve kullanımı konulu bir makalede kullanılmış olup, daha sonra 4 Nisan 1959 tarihinde The Economist Dergisinde de yer almıştır. Küreselleşmenin günümüzdeki etkin haline gelmesi ise Garrett Hardin'in 1968 yılında yazmış olduğu kaynakların paylaşımı ve kullanımı konulu çalışmasına dayandığı şeklindedir."*⁷

II. Dünya savaşı sonrası ve özellikle elektronik ve bilişimdeki gelişmeler 1970'lerden sonra küreselleşmenin üçüncü evresini de başlatmış oluyordu. İlginçtir ki, 1945'lerde oluşturulan Milli Güvenlik Doktrini⁸, yerini "İnsan Hakları" söylemine bırakacaktır. Bir başka ifade ile

⁴ "Sanayi Devrimi Nedir"? <http://sanayi-devrimi.nedir.org/>

⁵ Sanayi Devrimi Nedir"? <http://sanayi-devrimi.nedir.org/>

⁶ Yuvan Noah HARARI'nin 2018 DAVOS KONUSMASI, <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/891.pdf>

⁷ Fulya KIVILCIM. a.g.m.

⁸ Muharrem BALCI, MGK VE DEMOKRASİ, HUKUK – ORDU – SİYASET, <http://www.muhamrembalci.com/yayinlar.php>

savaş ekonomisinin getirdiği vahşet ve barbarlığa biraz ara verip, Cemil Meriç'in "imanını kaybeden çağın modern dini", Kemal Tahir'in, "dünyanın en namussuz işi olan burjuva sömürsünü örtmek için kullanılan bir duman perdesi"⁹ olarak nitelendirdiği hümanizm ile ray döşeyerek, sömürünün yüzünü değiştirmişlerdir. Bu gidiş 2001 yılında üçlü kulelerin vurulmasına kadar devam eder. Bu olaydan sonra tekrar Milli Güvenlik Doktrinine, bizzat oluşturdukları sömürü ve katliamlarına karşı gelişen karşıtlığı "*Uluslararası Terörizm*" olarak adlandırıp, küreselleşmenin şeytani boyutuna geçmişlerdir. Artık bizzat kendi silah ve imkânlarıyla savaşmak yerine "Vekâlet Savaşları"ni başlatarak küreselleşmenin vahşiliğini sürdürmeye çalışmaktalar. Ortadoğu'da yaşananlar, vekâlet savaşlarının net örnekleridir.¹⁰ ABD ve Rusya Ortadoğu'da bölgesel nüfuz mücadelesi yaparken, öte yandan beslemelerine de benzer rekabeti önermekte ve yardım etmekte. Böylece, küresel aktörlerin benzer planları dünyanın birçok bölgesinde uygulamaya konulurken, doğal olarak küreselleşme karşıtlığını da oluşturmuş oldular.

Dünyada sermayenin anası olarak ifade edilen MAI, Türkiye'nin de üye olduğu Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Teşkilatı (OECD) içinde geliştirilen Çok Taraflı Yatırım Antlaşması'nın İngilizce (Multilateral Agreement on Investment) adının baş harfleridir.¹¹ 1988 yılında Dünya Bankası'nın bir bileşeni ve MAI'nin bir alt basamağı olarak kurulan MIGA, yatırımları belirli risklere karşı koruyan, bu riskleri üstlenen bir sigorta şirketi olma işlevini yerine getiriyor. Buna göre, yabancı sermaye yatırımları ilgili ülkede karşılaşacağı risklere karşı MIGA tarafından garanti altına alınmış oluyor. OECD, dünyada 'Zenginler Kulübü' olarak bilinmektedir.¹² İşte küreselleşmenin gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkeler üzerindeki ekonomik nüfuz aracı. Gelişmekte olan ülkeler de pastadan pay alma aşkına bu kuruluşun üyesi olma sevdasındalar. Ancak görünen o ki, bu sevda tersine işleyip, güçlüler karşısında ekonomilerin erimesi sonucunu doğuruyor. Nitekim küresel aktörler bu sonucu da güvenceye alacak düzenlemeleri ihmal etmiyorlar.

Antlaşmanın iki önemli maddesi var: "*Ülkelere yapılacak yabancı sermaye yatırımlarına hiçbir şekilde yerli sermayeden daha az avantajlı olanakların sağlanamayacağı*"na ilişkin hüküm ile "*Ulus Devletlerin, zarara uğrayan ulus-ötesi şirketlerce dava edilebileceğini ve bu davaların yine uluslararası mahkemelerde görüleceğini, dava sonucunda ulus-ötesi şirketlerin devletlerden tazminat alabilecekleri*"¹³ hükmü.

---

⁹ Ahmet TURGUT, "Mevlana Hümanist midir?" <https://www.dunyabizim.com/polemik/mevlana-humanist-midir-h32415.html>

¹⁰ Atilla SANDIKLI, *Vekâlet Savaşları: Ortadoğu ve Türkiye*, http://www.bilgesam.org/incele/2293/-vek_%C3%A2let-savaslar--ortadoğu-ve-türkiye/#.XCdYrFUzbc (Erişim 29.12. 2018)

¹¹ MAİ NEDİR?, <http://www.antimai.org/bn/bnmainedir.htm>

¹² MAİ NEDİR?, a.g.m.

¹³ Hazine yetkilileri antlaşma metninde Türkiye'nin, 8 ayrı konuda, 30 ayrı çekincesi olduğunu söylemekte. Ama bunların ne olduğunu açıkça belirtmemekteler. Hazinesinin açıklamaları incelendiğinde, MAI'ye yönelik çekincelerinin nedeni, yurtseverlik değil, "önce sermayenin önündeki diğer engelleri de kaldırmalı, global

Küreselleşmenin ortaya çıkışında bizim de katıldığımız bir tespit önemlidir. Hatice Nur Erkızan, R. Robertson'un, küreselleşmenin nedenleri arasına devletlerarası etkileşim yerine sosyo-kültürel süreçleri koyduğunu aktarır. Ve küreselleşmenin ex nihilo/durduk yerde ortaya çıkmadığını belirtir.

“Aslında küreselleşme, dünyayı yeniden yapılandırma isteminin ve teşebbüsünün tarihsel sonucudur. O nedendir ki; aslında ve esasında küreselleşme olgusu tarihsel süreçte kendini açığa çıkaran sosyal, kültürel, ekonomik ve düşünsel süreçlerden bağımsız olarak kavranamaz. Çünkü küreselleşme, ne yalnızca Marmaris'te Mc Donalds'a gidebilme olarak ve ne de Hıristiyan rahiple ilişkilendirilen Sevgililer Günü'nü kutlamaktır. Hiç kuşkusuz onlar küreselleşmenin kimi basit tezahürleri olarak görülebilir; ama küreselleşme özü itibarıyla kendini ekonomik, sosyal ve düşünsel olarak, az gelişmiş ülkelere empoze eden gelişmiş ülkelerin başlattığı bir olaydır.”¹⁴

Burada muhtemel bir yanlış anlaşılmayı önlemek adına, küreselleşmenin Batı kaynaklı olduğunu vurgularken, Doğu'da Çin ve Japonya'nın küreselleşme boyutunu göz ardı etmiyoruz. Aksine, Doğu ya da Batı fark etmeksizin, Batı kaynaklı bir modernitenin küreselleşmeyi doğurduğunu ifade ediyoruz. Küreselleşme dediğimizde küresel Doğu ve Batı'lı aktörlerin en üst düzeyde sermaye ve kültür yapısı olarak akraba olduklarını biliyor ve anlatmaya çalışıyoruz.

Öte yandan, Sovyetler'in dağılmasından sonra tek kutuplu dünya gerçeği küreselleşmenin, kendisinin, doğal, hatta kaçınılmaz olduğunu, TINA (There Is No Alternative): Alternatifi mevcut değil, seçeneksiz... olarak gözümüze sokuyor.¹⁵ Rusya'nın kendisini toparlamasından sonra yeniden eski yayılmacı politikalara döndüğünü; Çin'in, yükselen ekonomisi ile küreselleşme piyasasına giriş yaptığını görüyor ve ikisinin de Batı kaynaklı bir alternatifsizliği benimsemelerini ve sonuçlarını Afrika'da, Türkistan'da, Orta Doğu'da, Kafkasya'da, Kırım'da görebiliyoruz.

Türkiye'ye gelirse;

Türkiye 1946'da küreselleşme ruhu ile tanışmış, ancak 1980 İhtilalinden sonra Turgut Özal ile Türkiye'de küreselleşme gemi azıya almış, 19 Şubat'ta Milli Güvenlik Kurulu toplantısında Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in Başbakan Bülent Ecevit'e anayasa kitapçığını fırlatmasının akabinde büyük bir krize girdikten sonra kurtarıcı(!) Amerika'nın gönderdiği uzman(!) Kemal Derviş ile küreselleşmede tam entegrasyonu sağlamıştır. Müslüman seçmenin

---

dünyada yerimizi almalıyız" ana fikridir. Yetkililer tarafından MAİ'ye henüz onay verilmediği açıklanmasına rağmen, MİGA Türkiye'de de uygulamaya konulmuştur.

MAİ NEDİR? <http://www.antimai.org/bn/bnmainedir.htm>

¹⁴ Hatice Nur ERKIZAN, “Küreselleşmenin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri Üzerine, Doğu Batı Dergisi, s. 66, Sayı: 18, 2002.

¹⁵ Yılmaz YUNAK, *BENZERLERİYLE DEĞİŞTİRİLENLERİN HİKÂYESİ*, s.273, İst: 2002, 2. Baskı. Beyan Yayınları.

16 yıldır iktidarda tuttuğu AK Parti hükümetinin, küreselleşmenin vekâlet savaşçısı görevine Büyük Ortadoğu Projesine üst düzey ortaklığı ile talip olduğunu da işaretlemek gerekiyor.

Öte yandan, sivil toplum anlayışı ve eylemselliği 1980’den sonra ülkemizde de zeminini bulmuş, küreselleşmeye ve küresel sömürüye karşıtlık önce sol kesimde, sonra da İslâmcı kesimde (dikkat sağ kesimde değil) hareketlenmiştir. Bir nevi kapitalist sistem içinde kaybolmadan yaşamaya çalışan sivil toplumculuk anlayışı, önceleri Medine Vesikası açılımları ve sistem içinde küçük de olsa bir ‘hareket alanı açma’ ve ‘sıkıntı dağıtma’ girişimleri olarak başlamıştır.¹⁶ Özellikle 90’lı yıllarda genel anlamda insan hakları, özelde de tüketici hakları, hasta hakları gibi alanlarda yerli – yabancı tüm küreselleşme aktörlerine ve küreselleşmeye karşı düşünsel ve eylemsel karşıtlıklar oluşmuştur. Tabii ki, burada, sol kesimin küreselleşme karşıtlığına da değinmek gerekecek. 1980’lerden sonra sol kesimin küreselleşme karşıtlığı, 80 İhtilalindeki yenilginin de tesirinden olsa gerek, küresellerin oluşturduğu insanlık karşıtlığı anlamında eşcinsellik temelinde bir mücadeleye oturmuştur ki, buna da küreselleşme karşıtlığı değil, bilinçli - bilinçsiz çaresizlik ya da yandaşlık denilebilir. Zira LBGT + eylemselliğinin kısmı asgarisi istisna¹⁷, neredeyse tamamı sol düşünceli aktivistlerden oluşmaktadır. Küreselleşme bir şekilde kendi karşıtlığını da, kendisine hizmet edecek şekilde üretebiliyor. Zira biliyoruz ki, bağımlılık üreten küresel aktörler, cinsel yönelim sapkınlarını da kullanarak büyük bir pazar elde etmekte. Burada yerel aktivizmin emperyalizm karşıtlığını, yerel iktidarlara karşıtlık temelinde, sadece cinsel yönelimlerle ifadeye çalışmanın dayanılmaz sapkınlığı olarak da okuyabiliriz.

Kavramsal Analiz

*“Emperyalizm veya bu günün ifadesiyle
küreselleşme, Allah’a isyanın manifestosu,
Allah’ın affına sığınarak söylüyorum,
Allah ile düello isteğinin ifadesidir.”*
Yılmaz Yunak¹⁸

Küreselleşme derken, belki de 21. Yüzyılın en çok tartışılan kavram ve olgusundan bahsediyoruz. Yukarıda işaret ettiğimiz gibi, 20. Yüzyılın 2. yarısındaki ‘milli güvenlik doktrini’ ve uygulamalarından sonra, ‘insan hakları ve hümanist merkezli’ yaklaşıma geçen küresel aktörlerin temel vurgusunun “ekonomi ve demokrasi” olduğunu görüyoruz. Ayrıca ekonomik küreselleşmenin kültürel küreselleşmeyi, dolayısıyla “demokrasi ihracı” aldatmacalarıyla bir kül-

¹⁶ Muharrem BALCI, “Sivilleşme”, <http://www.muhamrembalci.com/yayinlar/tebligler/1.pdf>

¹⁷ Mehmet ULUSOY, “Batı’nın çöküş alâmeti olarak eşcinsellik ve Foucault”. 16.5.2017, <https://www.aydinlik.com.tr/kose-yazilari/mehmet-ulusoy/2017-mayis/bati-nin-cokus-alameti-olarak-escinsellik-ve-foucault-1>

¹⁸ Yılmaz Yunak, a.g.e.

türü de ürettiği¹⁹ söylenebilir. Bu üretim tabii ki, çift yönlü gelişmiştir ki, bu Tebliğin tezi de budur. Bir taraftan küreselcilerin oluşturduğu kültür, diğer yandan küreselleşmeye karşı oluşan kültür.

Küreselleşme kavramı, dünya politikasında, küresel ticarete, endüstride, suçlarda, terörizmde, her türlü çevre tehditlerinde, bunlara karşı üretilen çözüm ve eylemlerde, sosyal davranış ve tutumlarda ortaya çıkan değişimi açıklamakta kullanılmaktadır.²⁰ Bir başka ifade ile küreselleşme, dünyanın doğasının değişimini ifade etmekte kullanılmaktadır.²¹ Küresel sömürücülük açısından değerlendirdiğimizde, küreselleşme, Batı'nın keşifler tarihi ile birlikte sömürgeleştirme faaliyetlerinin 21. Yüzyıldaki adıdır. Bu tanımlama içinde sömürgeleştirmenin araçları olan, ticaret, ekonomi, savaş, kültürel yozlaştırma, kültürsüzleştirme, üçüncü cins oluşturma gibi faaliyetler söz konusudur.

Küreselleşme konusunda en önemli noktanın, küreselleşmenin durdurulabilecek, hızlandırılıp yavaşlatılabilecek ya da katılmak istenilen yönlerinin seçilebileceği bir süreç olmadığı inancıdır.²² Bu inanç da, küreselleşme kavramının politik bir araç olduğu tespitinden kaynaklanıyor. Zira politik amaçlar savaşlarda temel faktörlerdir.²³ Küreselleşme de, biraz önce yukarıda ifade ettiğimiz gibi küresel aktörlerin ekonomik ve kültürel çok boyutlu savaşı az gelişmiş ülkeler üzerinde yürütmesi olduğuna göre, küreselleşmenin durması, yavaşlaması, aktörlerden birine sığınarak kurtulmak mümkün olmayacağından, bu endişe yabana atılabilecek bir endişe değildir.

Burada kavram analizimizde bize yardımcı olabilecek bir alıntı yapalım:

“Küreselleşme kavramının kastettiği eğilimler eskiden beri süregelmekte ise, bu kavramı uydurmanın maksadı nedir? “Terörizm”, “haydut devlet”, “yönetişim”, “uluslar arası toplum”, “ulusötesi şirket” terimleri gibi, küreselleşme kelimesi de bir politik araçtır. Aracın işlevini anlamak için ona yüklenen ima ve çağrışımları incelemek gerekir. Bir kere ‘küreselleşme’deki **-leşme-** bir süreci ifade etmektedir. Süreç, kavram olarak, ‘kendiliğinden’ dolayısıyla ‘tabii’, biraz daha gidersek ‘durdurulamaz ve önlenemez’ sıfatlarını zincirleme çağrıştırmaktadır. Küreselleşme kelimesinin ikinci işlevli iması, toplumların muhtelif yönlerden eşitlenmesini, benzeşmesini, yakınsamasını sağlayacağıdır. Küresel olan, yerkürede herkesi kucaklayacağına göre, insanlık için ortaklaşa bir şey olmakta olduğu ima edilmektedir.”

Küreselleşme üzerine beylik hale gelmiş bazı önermeler de ince telkinler içermektedir. Çok tekrarlanan ‘küreselleşme, ülkelere hem yeni fırsatlar vermekte, hem de yeni tehlikeler (veya

¹⁹ Taşkın TAKIŞ, “*Fantastik bir Festival: Küreselleşme*”, Doğu Batı Dergisi, s. 5., Sayı: 18, 2002.

²⁰ Şermin TAĞ KALAFATOĞLU, “*Küreselleşme Karşıtı Hareket*”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2013, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/49/1775/18775.pdf> (Erişim 26.12.2018)

²¹ Şermin TAĞ KALAFATOĞLU, a.g.m.

²² Thurow’dan aktaran Şermin TAĞ KALAFATOĞLU, a.g.m

²³ Carl Von CLAUSEWITZ, SAVAŞ ÜZERİNE, s.55, İstanbul: 1975, May Yay)

rizikolar) yaratmaktadır' ifadesi bunun başlıca örneğidir. Bu ifade, eğer küreselleşme döneminde vaad edilen nimetlerden nasibini alamayan ülke varsa, mevcut fırsatlardan istifade edememesinden ve tehlikelerin başına gelmesinden kendisinin sorumlu olduğunu ima ederek, muhtemel eleştirilerin önünü almağa çalışmaktadır.”²⁴

Nitekim küreselleşmeci politikaların az gelişmiş ülkelerde yatırım seviyesini, gerçek kalkınma hamlesinin gerektirdiği seviyelere ulaşmasını engellemesi,²⁵ küreselleşme kavramı ve olgusuna karşı endişeleri artırmaktadır. Bu da küreselleşmenin bir yandan kendi karşıtlığını oluşturmasına neden olmaktadır.

Küreselleşme ve Hukuk

Allah insanlara, küreselleşmenin zulmü karşısında onur kazanma imkânı vermektedir. Belki de böylesi bir okuma küreselleşme karşıtlığının bizdeki yansıması ve eylemselliğini oluşturur.

Küreselleşme ve karşıtlığı ile ilgilenirken hukuku dışarıda bırakmak olmazdı. Bireylerin küresel sistemden rahatsızlıkları maddi ve manevi anlamda ifade edilse bile, bu rahatsızlıklar, adâletsizliklerle ilgilidir. Küreselleşmenin mağdur ettiği veya gelecek endişesine soktuğu insanlar adâlet duygularının –ki bu duygu fitrîdir– tesiriyle itirazlarını ve tavırlarını oluşturuyorlar. Ahmet Ulvi Türkbağ'ın da dediği gibi küreselleşmenin adâletle (hukukla) ilişkisinin iyi olduğunu söylemek mümkün değil.²⁶ Esasen yukarıda da değindiğimiz gibi küreselleşme aynı zamanda kendi karşıtlığını da üretmektedir. Dağıtımda eşitsizlik ve adâlet sızlık muhatabı olan kitlelerin kendisine karşı uyarılmasına neden olmaktadır.²⁷ Bu rahatsızlığın temelinde biraz önce ifade ettiğimiz gibi, gelecek endişesi yatmaktadır. Kültür – eğitim, çevre, ekonomi, savaş ekonomisi, mülteci sorunu gibi alanlarda küreselleşmenin hukuka uyarlı bir seyir çizmediği herkesin malumu.

Burada, bir itiraz her zaman ihtimal dâhilindedir. Küresel aktörler kendileri ve ülkelerindeki vatandaşlarla ilgili olarak 'evrensel hukuk kurallarına uyarlı bir hukuk sistemi kurmuşlar' denilebilir. Kısmen doğrudur da. Fakat ülkeler artık sadece kendi vatandaşları için değil, 'ötekiler' için de hukuk üretmek zorundalar. Birleşmiş Milletlerdeki 5'li çetenin tüm dünyaya hükmedercesine dünyadan büyük olduklarını, gözümüzün içine sokarcasına dayattığı düzlemde, kendi vatandaşları içinde de itirazlar yükselmektedir. Unutulmamalı ki, adâlet bir idedir ve

²⁴ Cem SOMEL, “Az Gelişmişlik Perspektifinden Küreselleşme”, Doğu Batı Dergisi, s.141, Sayı: 18, 2002.

²⁵ Cem SOMEL, a.g.m. 141.

²⁶ Ahmet Ulvi TÜRKBAĞ, a.g.m. s.231

²⁷ “Piyasaların rekabet ortamında etkin çalışması için eşitsizlik gerekli. Ekonomik büyümenin itici gücü eşitsizliktir. Çünkü bu eşitsiz ortamda geride kalanlar, arayı kapatmak, zenginlere yetişmek için çok daha fazla çaba sarfederler ve ekonomi gelişir.” Süleyman Yaşar, Radikal, “Parayı Çift Tıklayanlar”, 12 Haziran 2001'den aktaran Mehmet Ali CİVELEK Temel DEMİRER, “Dördüncü Bunalım Dönemi Arefesinde”, KÜRESELLEŞME VE TERÖR, Terörizm, Saldırganlık, Savaş II. Kitap, s. 161, Ütopya Yay. İst: 2001

her bireyin içindedir. Ahmet Ulvi Türkbağ'ın Silbey'den aktardığı gibi, “bir ülkenin evrensel, her derde devâ ve standart olduğu varsayılan bir hukuk içinde yerel adâlet in nasıl gerçekleştirileceğinden endişe etmek”²⁸ her birey için geçerlidir. Bu endişenin, diğer ülkeler vatandaşlarında oluşturduğu küresel dayatmalar bakımından durum daha vahimdir.

Küreselleşme ile hukuk (adâlet) ilişkisinden söz ederken, küreselleşme karşıtlarının da bu ilişkiden beklentilerini karşılamak adına yapılacak çok iş vardır. Sayın Türkbağ'ın da dediği gibi, “yalnızca hukuka uygun hareket yeterli değildir; önemli olan bizzat hukukun, izlediği amaçlar ve uyguladığı ölçütler bazında adâlete uygun olup olmadığının saptanmasıdır.”²⁹ Buna bir de bireylerin ve toplulukların ve temsilcilerinin, yönetimlerin ve devletlerin bencilliğini³⁰ kattığımızda, adâlet arayışının kitlelerde oluşturacağı endişe zirveye çıkmaktadır. Buradan bir umut çıkaralım; Allah insanlara, küreselleşmenin zulmü karşısında onur kazanma imkânı vermektedir. Belki de böylesi bir okuma küreselleşme karşıtlığının bizdeki yansıması ve eylemselliğini oluşturur.

Küreselleşme Alanları

Küresel Oluşumlar	Küresel Anlaşmalar
WTO (Dünya Ticaret Örgütü)	GATS (Hizmet Ticareti Genel Antlaşması)
IMF (Uluslararası Para Fonu)	GATT (Gümrük Tarifeleri ve Tic. Genel Antl.)
WB (Dünya Bankası)	AoA (Tarım Antlaşması)
UN (Birleşmiş Milletler)	TRIPS (Fikri Mül. Patent ve Telif Hak. Antlaşm.)
OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Teşkilatı)	TRIMS (Teknik Engeller Antlaşması)
ICC (Uluslararası Ticaret Odası)	
WEF (Dünya Ekonomik Forumu)	
NATO (Kuzey Atlantik)	

(MAI ve Küreselleşme Karşıtı Hareket)³¹

Sovyetler Birliği'nde, 1985'te başlayıp 1991'de SSCB'nin dağılması ile sonuçlanan değişim ve gelişmeler sonrası dünyanın iki kutupluluktan tek kutupluluğa dönüşmesi, elektronik ve bilişim alanındaki gelişmelerle birleşince, Batı'nın 3. Küreselleşmesinin önünü iyice açmıştır.

²⁸ Ahmet Ulvi TÜRKBAĞ, a.g.m. s.233

²⁹ Ahmet Ulvi TÜRKBAĞ, a.g.m. s.234

³⁰ Asr Suresi. “Andolsun ki insan mutlaka ziyandadır”

³¹ <http://www.antimai.org/dagindex.htm>

Küreselleşme, ekonomi, siyaset, teknoloji, iletişim, kültür, ulus devlet, çevre, insan hakları, küresel örgütler ve ulusötesi şirketlerin artan gücü, etkisini gösterdiğinde, toplumlarda da karşıt hareketler görülmeye başlandı. Söz konusu küreselleşme karşıtı hareketler küreselleşmenin öncelikle aşağıda, toplumlar bazında gerçekleşmesi³² gerektiği hususunda ortaklaşmış, eylemlerle kamuoyunun dikkatini çekmeye çalışmışlardır. Amerika'nın Vietnam Savaşı'ndaki saldırı ve katliamları, işlediği savaş suçları, dünyanın çoğu yerinde kitlesel gösterilere sahne oldu. Bu yönüyle küreselleşmenin ilk olarak silah sanayinin ve savaş ekonomisinin dünyaya tahakkümüyle başladığı söylenilebilir. Nitekim Türkiye dâhil çoğu ülkede küreselleşmenin silahlı boyutuna karşı gösteriler başlamış, bir başka ifade ile küreselleşmeye karşı aktivistler sahneye çıkmış oldu. Konunun tam da burasında 68 Olaylarının Türkiye'ye yansması, 6. Filo'nun protesto edilmesi ve protestonun sağ göstericiler tarafından baskılanması, bu baskılamaya günümüzün Frankofil bir köşe yazarının öncülük ettiği hatırlanmalıdır.

Silah sanayinden sonra diğer büyük sanayi sektörleri de, birbirleriyle hissedar akrabalıklar kurarak küreselleşmeyi her alana taşımışlar, bir yönüyle dünyayı, kendilerinin dışında yaşamaz hale getirmişlerdir. Özellikle petrol, gıda, ilaç, kozmetik, bağımlılık (sigara-alkol, uyuşturucu) sektörlerini ve çevre felâketlerini sayabiliriz. Bilindiği kadarıyla bu sektörler birbirleriyle akrabalık/hissedar ilişkileriyle küresel ortaklıklar oluşturarak, “dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan toplum ve devletlerarasındaki iletişimin ve etkileşimin artması ve karşılıklı bağımlı hale gelmesi”³³ amacının bir aldatmaca olduğu, tüm dünyanın küreselleşme aktörlerine bağımlılığı sonucunu doğurmuştur.

Türkiye Açısından Küreselleşme

Türkiye, bir Ortadoğu ülkesi ve medeniyetlerarası köprü ülke olmasının yanı sıra, doğal kaynakların Batı'ya aktarımında, en az maliyetli ülke, kültürlerin odağında ve çok kültürlülüğün tek adresi olması bakımlarından da, küreselleşmeden en çok etkilenen ülke konumundadır. Türkiye, mevcut konumuyla ve 1991'den itibaren AB Uyum Yasaları (Demokratikleşme Paketleri) ile yabancı sermaye çekmeye başlamasıyla küreselleşmenin, küresel aktörlerin de iştahını kabartan bir ülke olmaya devam etmektedir.

Türkiye, küreselleşmenin sadece ekonomik, kültürel ve siyasal etkilerini en çok hisseden ülke değil, insan hakları, hukukun üstünlüğü, demokratikleşme olgularının da etkisinde ve olmazsa olmazındadır. Dünya, küreselleşme ile küçük bir ada köyüne dönüşmektedir. Böylesi bir dünyada, Türkiye, ulus-devletten evrensel değerlere uyarlı devlet modeline geçmede sancılar yaşayan bir devlet olma vasfını da maalesef sürdürmektedir. Bu hususta, küresel aktörlerin hesapları ve politikaları etkin olduğu kadar, Türkiye aydınlarının hukuka, evrensel ve yerli değerlere bağlılıktaki sorunsallığının da payı vardır. Bu tespitimiz, asıl konumuz olan 'Küresel-

---

³² Şermin TAĞ KALAFATOĞLU, a.g.m.

³³ Fulya KIVILCIM, a.g.m.

leşmeye Karşı Aktivistlerin Rolü'nü tartışırken, aydınımızın durumunu dikkate almak zorunda olduğumuzu işaretlemektedir. Türkiye, uluslararası/küresel politikalara karşı uyum ya da tavır gösterirken evrensel ile küresel arasındaki benzerlik ve ayrımın farkında olabilecek bir entelektüel birikime sahip olması gerekmektedir.³⁴ Bunun için küresel politikalara entegre olmayı değil, aksine, bu politikaları okuyup değerlendirebilecek yerli entelektüelliği³⁵ beslemek zorundadır. Böylesi bir entelektüel beceri, küreselliğe ve gelenekçi politikalara eleştirel düşünce ve tavır gerektirmektedir. Özellikle, “*hukukî sonuç doğuran her olay, hukukun konusudur*” tespitimizden yola çıkarak, yerelde ve küreselde her gelişme ve olay için bir HUKUK DİLİ geliştirmek zorundayız. Örneğin, BAĞIMLILIKLAR'a ve insan türünü değiştirmeye matuf TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ politikalarına sadece sağlık dili ile karşıtlık oluşturan küresel(!) ve yerel tavır maalesef başarısız olmuştur. Böylesi bir vebâ hastalığı kadar yaygın ve kahredici tehlikeye karşı hukuk dilinin oluşturulmamış olması, Türkiye aydınları için önemli bir açmaz olmuştur. İşaret ettiğimiz insanlık suçu ortakları Batı küreselcileri bundan henüz 14 yıl önce, Avrupa'nın ortasında ırzına geçilmiş, işkence edilmiş kadınların hesabını vermeden feminist politikaları aydınımızın, politikacılarımızın üzerine bir pislik gibi boca etmişlerdir. Benzer şekilde tarihlerinde gerçekleşmiş eşcinsellik ve pedofiliyi de yasal güvencelelere kavuşturacak uluslar arası düzenlemelere imza attırabilmişlerdir. Politikacılarımız ve aydınlarımız tam bir teslimiyet gösterileriyle uluslar arası sözleşmeleri imzalamanın kahramanlıkları ile övünmekte. Küresellik karşıtlarına müthiş bir malzeme, ancak politik atraksiyonlarla uyuşturulmuş insanların, değil küresel, yerel aktörler olması dahi düşünülemiyor. Milli İrade Platformu adı altında örgütlenen sözümona STK'lar, küreselleşme adı altında insanlık suçları işleyenlere karşı tek bir söz dahi söyleyemiyorlar. Yerellikten anladıkları da yerel iktidarları desteklemekten başkası değil. Bu söylemimizin afakî olmadığı delili, yerel seçim öncesinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Politikaları uygulayan ülke yönetiminin, geçici ve göstermelik geri adımlarını desteklemeleri, ancak bunu yaparken yerel ve küresel bir karşıtlık göstermek yerine, geçici geri adım hamlelerini meşrulaştırma derdine düşmeleridir.

---

³⁴ Burada, “evrensel” ve “küresel” kavramlarına açıklık getirmek gereklidir. “Evrensel değerler: Bir çıkış yeri bilinmeyen, dolayısıyla birilerine aidiyeti bulunmayan, insanlığın ortak değerleridir. Küresel değerler: Birilerinin etiketini taşıyan değerlerdir. Küresellik: Birilerine ait değerlerin yer küresi boyutunda yaygınlaşmasıdır.(...) Küresel değerler, başkası bundan ne derece yararlanırsa yararlınsın sahibinin çıkarını taşır, öncelikle onun düzeninin işlerliğini sağlar. Söz gelimi, bir Batı değeri olarak demokrasi ...”. Bkz: Mustafa AYDIN, “Yoğunluğu Azaltılmış İslâm”. <http://www.muhammedbalci.com/yayinlar/tebligler/2.pdf>

³⁵ Akif EMRE, *Yerellik, Her Zaman Yerli Olmak Değildir*, <https://www.yenisafak.com/yazarlar/akifemre/yerellik-her-zaman-yerli-olmak-degildir-51201>

KÜRESELLEŞME KARŞITI HAREKETLER/AKTİVİSTLER

Sürdürülebilir Kalkınma mı Küreselleşmenin Geleceği mi?

*“Allah’ım, yöneticilerimize basiret,
bize de itiraz ve itizal ruhu ver.”*

Kalkınma, gelişmiş ülkeleri takip ederek, onların yolunda giden gelişmekte olan ülkeler için kullanılmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma da, kalkınmanın sürekli ve sürdürülebilir olması anlamındadır.³⁶ İnancımıza göre insan üç temel ilişkisinde (insanla – kâinatla ve Allah) gözettiği denge ile doğal kaynakları israf etmeden, gelecek nesillere aktarma bilincinde yaşamını sürdürmek zorundadır. Sürdürülebilir kalkınma bu anlamda kabullenilebilseydi, insan ve tabiatın geleceği için endişe duymaya gerek kalmazdı. Ancak durum tam tersine seyretmekte; kalkınma, bir sömürü ifadesi, bunun sürdürülebilir olması da sömürünün kronikleşmesi olarak görünüyor.

Peki, sabah akşam kafamızı ütöleyen sürdürülebilir kalkınma ve küreselleşmenin geleceğini tartışmayacak mıyız? Biliyoruz ve inanıyoruz ki, kıyamete kadar bu sömürünün devam etmesi Sünnetullah’a aykırıdır. Dolayısıyla kalkınma lafı bir aldatmaca olduğu kadar, yaşanılabilir bir dünya/çevre bırakmadan sürdürülebilir kalkınmadan bahsetmek, kelimenin tam anlamıyla sahtekârlıktır.

Cem Somel, küreselleşmenin geleceğine ilişkin üç eğilimden bahsederken, küreselleşmeyi aksatabilecek birinci sebep olarak; gelişmiş ülkelerde iktisadî daralmanın ve işsizlik sorununun dayatması durumunda, bu ülkelerin koruyucu politikalara yönelmesi, ticaretin daralması, büyümenin durması halini göstermektedir.³⁷ Nitekim Somel’in makalesinden 16 sene (2002 – 2018) sonra ABD Başkanı Trump’ın Avrupa ülkeleri ve Çin’e ticari kotalar koyma kararı bir işaret sayılabilir. Hemen söylemeliyim ki, bu ihtimalde küreselleşme karşıtlarının pek bir dahli yoktur. Bu kapitalizmin bizzat kendi çıkmazı ile ilgilidir.

Somel, ikinci gelişme olarak, az gelişmiş ülkelerin ekonomilerini çok uluslu şirketlerin faaliyetlerine daha fazla açma baskılarına direneceklerine dair Marakeş Antlaşmasına (1994) imza atmalarını göstermektedir. Ancak biz de Sayın Somel gibi böyle bir gelişmeyi, az gelişmiş ülkelerin, çok gelişmiş ülkelerce ‘haydut devlet’, ‘terör devleti’ tanımlamaları ve ‘hizaya getirme’ ve ‘tedhîşin kökünü kazıma’ bahaneleriyle –Türkiye ve İran’a ambargo gibi– ambargolara maruz bırakılmaları nedeniyle ihtimal dışı görüyoruz. Bu ihtimalde de küreselleşme karşıtlarının bir dahli görünmüyor.

---

³⁶ Şafak KAYPAK, “Küreselleşme Sürecinde Sürdürülebilir Bir Kalkınma İçin Sürdürülebilir Bir Çevre”, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 13 (20): 19-33, 2011.
<http://dergipark.gov.tr/kmusekad/issue/10216/125569>

³⁷ Cem SOMEL, a.g.m. s.148-149

Üçüncü bir gelişme olarak Somel, küresel sistemin mağduru olan ülkelerin kendi toplumsal projelerini hayata geçirmelerini, bunun için de sosyal adâleti sağlayacak politikaları hayata geçirmeyi öngörmektedir.³⁸ Hemen belirtmeliyiz ki, bu düşünce 2. Dünya savaşından bu yana çok sayıda Ortadoğu ve Güney Amerika ülkelerince hayata geçirilmeye çalışılmış, fakat gerek dış etken olarak gelişmiş ülke ve küreselcilerin baskıları ve ayartmalarıyla, gerekse yöneticilerinin bencillikleriyle yoldan çıkarılmış, despot iktidarlar eliyle yerel projeler akim bırakılmış, üstelik Arap Baharı benzeri eylemlerle daha da fakirleştirilmişlerdir.

Yukarıda saydığımız engellemeleri görüyor ve yaşıyorsak da, Somel'in üçüncü öngörüsüne katılıyoruz. Esasen bu üçüncü ihtimal öngörüsünde, küreselleşme karşıtlarının dahil olabilir. Küreselleşme karşıtları kendi yerel politikalarının uygulanmasına teşvik edebilir ve ekonomik-kültürel-siyasi dayatmaların şiddetinin azalmasına katkı yapabilirler. Türkiye gibi ülkeler, "küreselleşen dünya sistemi içinde kalarak ciddi ahlâki çöküntü ve toplumsal dağılma sath-ı mailine girme ya da bağımsızlığa yönelerek kapitalizm merkezlerinin onayını almayan, kendi gücüne dayanan bir kalkınma çabası başlatma seçenekleri ile karşı karşıyadır."³⁹

Türkiye olarak, Somel'in öngördüğü 2. ve 3. şikkı tercih eden ülkeler içinde yer alıyoruz ve 1990'larda, özellikle de 2000'li yıllarda bağımsız politikalar yürütme aşamasında olmakla birlikte, siyasi sorumsuzluk, basiretsizlik ve bürokratik aymazlıklar yüzünden de bocalamaktayız. Tabii ki burada küresel aktörlerin iç ve dış odakları kullanmalarını göz ardı etmiyoruz. Şunu unutmamalıyız: Sû uyur düşman uyumaz. Gelişmiş ülkeler, az gelişmişliğin sebebidir, ancak yegâne sebebi değildir. Her zaman olduğu gibi yineleyelim: "Allah'ım, yöneticilerimize basiret, bize de itiraz ve itizal ruhu ver."

Tebaa ve İtizalciler

'İtaat edenler' ve 'karşı çıkanlar.' Yani, 'tebaa ve itizalciler'. "İnsanlar var ki, güçlü iktidarlara hayrandırlar; disiplini ve ordularda görülen, amiri ve memuru belli olan düzeni severler. Yeni kurulan şehir semtleri, sıraları dosdoğru ve cepheleleri hep aynı olan evleriyle onların zevklerine uygundur. Müzik bandoları, formaları, gösterileri, resmigeçitleri ve bunlar gibi hayatı 'güzelleştiren' ve kolaylaştıran şeyleri beğenirler. Bilhassa her şey 'kanuna uygun' olsun isterler. Bunlar tebaa zihniyetli insanlardır ve tabii olmayı; emniyeti, intizamı, teşkilatı, amirlerince methedilmeyi, onların gözüne girmeyi severler. Onlar şerefli, sakin, sadık ve hatta dürüst vatandaşlardır. Tebaa iktidarı, iktidar da tebaayı sever. Onlar beraberdendir, bir bütünüün parçaları gibi. Otorite yoksa bile tebaa onu icad eder.

Öbür tarafta mutsuz, lanetlenmiş veya lanetli ve daima gayri memnun bir insan grubu vardır. Bunlar hep yeni bir şey isterler; ekmek yerine daha ziyade hürriyetten, intizam ve barış yerine daha ziyade insanın şahsiyetinden bahsederler. Geçimlerini hükümdara borçlu olduk-

³⁸ Cem SOMEL, a.g.m

³⁹ Cem SOMEL, a.g.m. s.148-149

*larını kabul etmeyip; bilakis, hükümdarı da kendilerinin beslediklerini iddia ederler. Bu da-
imî itizalciler umumiyetle iktidar sevmeyiz, iktidar da onları sevmeyiz.*

*Tebaa insanlara, otoritelere ve putlara; hürriyetçiler ve isyancılar ise tek bir tanrıya tapar-
lar.” “Putperestlik köleliğe ve boyun eğmeye nasıl engel teşkil etmiyorsa, hakiki din de hür-
riyete mani değildir.” Aliya İzzetbegoviç.⁴⁰*

Küreselleşmenin geleceği yok dediğimizde, mevcut şartlar ve veriler ışığında afakî bir söz söylemiş oluruz. Aksini, küreselleşme sonsuza kadar sürecek desek, inancımıza aykırı bir öngöründe bulunmuş oluruz. İkisinin ortası olmayacağına göre, küreselleşmenin geleceğine ilişkin, iman-amel bütünlüğümüz içinde bir düşünce üretmemiz gerekir. Bu üretimimiz de yine mevcut veriler ve şartlar ışığında yapılabilir ancak. Belki bir çözüm yolu olarak Cem Somel’in öngördüğü gibi, küreselleşmeyi aksatabilecek ihtimalleri⁴¹ konuşabiliriz.

Sürdürülebilir Küreselleşme Karşıtlığı

*Allah’ın da bir hesabı vardır elbette,
fakat biz kullara düşen görevi konuşalım*

Küreselleşme karşıtı aktörlerin aşırılıklarına meşruiyet anlamına gelmemek kaydıyla, burada bir açıklama yapma zarûreti vardır. Batı küreselciliği, devleti, şimdilerde ise devletin de üzerindeki küresel güçleri (aktörleri), şiddet (her tür ekonomik, siyasal, kültürel zorlamaya dönük baskılar) tekeli elinde tutan devlet⁴² algısı içinde kabullenmektedir. Batı’nın bu mantıkla geliştirdiği küresel eylem/şiddet, kendine karşı bu şiddet tekeli için meşrûiyet iddiasını zayıflatacak, hatta geçersiz kılacak bir takım eylemleri/şiddeti de mukadder kılmıştır. Buna da “te-rör” adını vererek ayrı bir yanılısma oluşturmuştur.⁴³

Öte yandan,

“Küreselleşmenin beraberinde getirdiği yenilikler ve geleneksel yapıdan tevarüs edilen eski dünya algısı arasında yaşanan gerilim, özellikle genç insanları uyumsuz toplumsal tipler haline sokmaktadır. Yeni ve eski dünya arasında uyum sağlayamayan gençler ulaşılması imkânsız görülen bir modernlik karşısında yeni ve daha ulaşılabilir alternatifler aramaktadırlar. Fundamentalizm, söz konusu uyumsuz insanları her yerde aramakta ve fundamentalizm küreselleşmektedir.” Söz konusu uyumsuzluk, ekonomik, siyasal v.s. nedenler dolayısıyla geleneksel yerleşim birimlerinden kentlere doğru yaşanan göç olgusu ile daha da pekişmekte... Zakaria’ya göre bu şartlar altında toplumlar devrimci çözüm arayışına girerler. Fransız Dev-

⁴⁰ Aliya İZZETBEGOVIÇ, “Tebaa ve İtizalciler”, *DOĞU VE BATI ARASINDA İSLÂM*, s. 196, İstanbul, Nehir Yay. 1994.

⁴¹ Cem SOMEL, a.g.m. s.148

⁴² Max Weber, *SOSYOLOJİ YAZILARI*, 3. Baskı, Çev: Taha PARLA, (Gst: 1993, Hürriyet Vakfı Yay)

⁴³ Muharrem BALCI, *Şiddet – Terör İlişkisinde Savaş Kuralları*, <http://www.muhamrembalci.com/yayinlar/tebligler/219.pdf>

rimi ya da İran Devrimi öncesinde de benzer şartlar söz konusu olmuştur. Zakaria'ya göre, Arap dünyası örneğinde söz konusu devrimci arayış İslâmi canlanma formunda kendisini açığa vuracaktır.⁴⁴

Zekeria'nın öngörüsünün gerçekleşme şartları 80 ve 90'lı yılların başında vardı. 80'li yıllarda, İran İslâm Devrimi; 90'lı yıllarda, Cezayir ve Çeçenistan Direnişleri ve Bosna Katliam'ından sonra oluşan heyecan; küreselleşmeye karşı bir toplu başkaldırıyı, İslâmî hareket olarak tetikleyebilmişti.⁴⁵ Ancak gerek bu ülkelerdeki, gerekse İran ve Türkiye'deki küreselleşme karşıtlarının donanım zayıflığı, küreselleşme karşıtı aktivistlerin geleneksel camialar ve iktidarlar eliyle pasifize edilmesi, arzulan sonuca getirmemiştir.

1980'lerden itibaren, Batı'da Milli Güvenlik Politikalarının “İnsan Hakları” ekseninde değişim göstermesi, soğuk savaşı bitiren hümanist hava, 1990'lardan itibaren hem dünyada hem de ülkemizde, küreselleşmeye karşı mücadele sürecini başlatmıştır. Bu mücadele sürecinin aktörlerine de küreselleşme karşıtı hareketler diyoruz. Çok değil 1980'lere kadar bölgesel sorunlara, ideolojilere ve ideolojik yapılanmalara karşı yürütülen dışlama ve saldırılara karşı yerel duruşlar, 1990'lardan itibaren, tüm bu sorunların ve zulümlerin asıl kaynağına yönelmiştir. Artık, sadece dini inanç ve hassasiyetler değil, her tür çevre ve sağlık sorunları başta olmak üzere, farklılaşmış ideolojilerin de katkısıyla bir nevi kimlik arayışlarına dönüşen bir hareket var. Nihayet, silah, petrol, gıda, ilaç, kozmetik, bağımlılık (sigara-alkol, uyuşturucu) sektörlerine ve çevre felâketlerine dikkat çeken, mücadele eden topluluklardan bahsedebiliyoruz. Bu topluluklar, Alvin Toffler'in⁴⁶ de dikkat çektiği gibi, teknolojik gelişmelerle geleceğlerinin bir “ŞOK”a maruz kalacağını düşünen kitleler, bir gelecek korkusu yaşamaktalar.⁴⁷

“...Kültür şoku' şimdiden sözlüklerimize girmiştir. Kültür şoku (şaşkınlığı) hazırlıksız bir ziyaretçinin yabancı bir kültüre dalması sonucu karşılaştığı etkidir. Barış gönüllüleri, Borneo'da veya Brezilya'da bu hastalığı yaşamışlardır. Büyük bir olasılıkla Marco Polo da Çin'de bu deneyden geçmiştir. Kültür şoku, yolcunun birden kendini, 'evet'in hayır; 'değişmez fiyatın' pazarlık edilebilir anlamına geldiği; bir iş için bekletilmenin saygısızlık olarak tanımlanmadığı; kahkahanın kızgınlığı simgelediği bir ortamda bulunduğu an ortaya çıkan bir olgudur. Kültür şoku, bireyin toplum içindeki işlevini yürütmesine yardımcı olan, bilinen psikolojik ipuçlarının birden tümüyle ortadan kalkması ve yerlerini yabancı, anlaşılmasız olanlarının alması sonucu oluşan bir şaşkınlıktır.

⁴⁴ Fahrettin ALTUN, “11 Eylül Literatürü ve “Bizden Neden Nefret Ediyorlar?” Sorusu Üzerine, Tezkire, Düşünce, Siyaset, Sosyal Bilim Dergisi, Yıl 11, Sayı: 25, Mart-Nisan 2002.

⁴⁵ 1989'da Azerbaycan, Cezayir ve tüm mazlum milletler üzerinde küresel istikbarın uyguladığı zulümleri telin etmek üzere başlatılan Beyazıt Eylemleri hatırlanmalıdır. M. BALCI. Bkz: Emeti SARUHAN, “*Direnış Ruh-u Beyazıt'da Doğdu*”. *Kazım Sağlam, Hamza Türkmən, Şemsettin Özdemir, Davut Güler*. Gerçek Hayat Dergisi, 2 Ağustos 2017. <http://www.gercekhayat.com.tr/kapak/15-temmuz-ruhu-beyazitta-dogdu/>

⁴⁶ Alvin TOFFLER, “*ŞOK, Gelecek Korkusu*”, s. 16-17, İst: 1974, Altın Kitaplar Basımevi.

⁴⁷ Yusuf ADIGÜZEL, “*Kitle Toplumunun Açmazları KÜLTÜR ENDÜSTRİSİ*”, İst: 2001, Şehir Yayınları,

Kültür şoku, Amerikalıların diğer toplumlarla ilişkilerinde ortaya çıkmaktadır. İletişimin (haberleşme, (telecommunication) sağlanamaması, gerçeğin değişik tanımlanmasına ve uyum sağlayamamaya neden olmaktadır. Buna rağmen kültür şoku, gelecek korkusuyla (şoku) karşılaştırıldığında ılımlı kalmaktadır. Gelecek korkusu, geleceğin zamanından önce yaşamımıza girmesi sonucu oluşan, sersemletici bir olgudur. Yarının en önemli hastalığı olabilir. Gelecek korkusu, bir zaman olayıdır. Değişim hızı büyük ölçüde artmış olan toplumun bir ürünüdür. Yeni kültürün eskisi üzerine acımasızca yüklenmesi sonucu oluşmaktadır.”

Böylesi bir ‘şok’a maruz kalacaklarını düşünen kitleler haksız da sayılmazlar. Özellikle, ‘veri’ye sahip olanların dünyayı ve insanlığı değiştirebileceği, hatta insanlığın sonunu getirebileceğine⁴⁸ dair görüş ve çalışmalar, büyük endişeleri oluşturmaya kâfi derecededir.

Burada, bir parantez açarak, benzer bir şokun çok taze olarak ülkemizde yaşandığına bir işaret koyalım. Son yıllarda İstanbul Sözleşmesi (2011) ve bu Sözleşmenin uygulamasına dair 6284 sayılı Kanun(2012) ve uygulamalarına sırf ‘*iktidarın tasarrufudur*’ diye karşı çıkamayan toplumun bir kesimi, sosyal medyada Toplumsal Cinsiyet Eşitliği aleyhine oluşan muhalefet ve yoğun eleştiriler karşısında harekete geçmeye başlamışlar. Ancak bunda da yerel ve küresel aktörlere muhalefet yerine konunun kendisini hedef almışlardır. Aydınların, sonuçları değil sebepleri tartışması gerektiğinden habersiz bu yığınların, bırakalım küreselleşmeyi, yerelliği bile idrak edebilmesi mümkün olamamıştır. Çağını yaşamayan insanların çağın sorunlarına değil cevap verebilmesi, anlayabilmesinin mümkün olmadığını bir kere daha keşfetmiş olduk.

Özellikle 21. Yüzyılda yaşanan bu şok, önceki yüzyıldan pek farklı değilse de, gelişen teknoloji karşısında, küreselleşme karşıtlığının sürdürülebilirliğine dair endişeler yaşanmaktadır. Küreselleşme karşıtlığının sürdürülebilmesi, bu karşıtlığın sağlıklı örgütlenmeler şeklinde yürütülebilmesine bağlı. Burada da iki çıkmaz sözkonusu. Birincisi, yukarıda da bahsettiğimiz gibi, küreselleşme karşıtlığının, küreselciler tarafından sağmal hale getirilerek insanlık aleyhine yönlendirilmesi(feminizm-eşcinsellik gibi), diğeri de kendi aralarındaki anlaşmazlıklarıdır.

- Dünya üzerinde gelir paylaşımı,
- ilaç fiyatlarının fahiş olmasının yanı sıra hastalık üretimi,
- gıda sektöründeki küreselleşmenin fakir çiftçilerin topraklarının yok bahasına ellerinden alınması,
- çiftçilerin köleleştirilmesi, sözde kadın hareketinin küresel aktörlerin vakıflarının kucağındaki sözde aktivistler eliyle cins ayrımcılığı ve üçüncü cins yaratmak aşkına insanlık aleyhine küreselleştirilmesi,

---

⁴⁸ “İnsanlar yapay zekâdan itaatkâr kalmayacağını düşündükleri için korkar genellikle. Efendilerine başkaldırıp sokaklarda başıboş gezerken önlerine çıkan öldüren robotlar hakkında haddinden fazla bilimkurgu filmi izledik. Oysa robotlarla ilgili esas sorun bunun tam tersi. Muhtemelen her koşulda efendilerine itaat edecekleri ve asla başkaldırmayacakları için korkmalıyız onlardan”. Yual Novah HARARİ, 21. YÜZYIL İÇİN 21 DERS, Çev: Selim SİRAL, s.71, Kolektif Kitap Yay. İst: Eylül 2018.

- çevre katliamlarının Kiyoto Protokolü⁴⁹ gibi uluslar arası sözleşmelere rağmen devam etmesi, hatta sözleşmelerden çekilmeleri

gibi çok sayıda mücadele alanı küreselleşme karşıtlarını bekliyor.

Dışımızdaki dünyada küreselleşme karşıtları, G-8, Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü ve Dünya Ekonomik Forumu'nun çalışmalarına karşı çıkıyor, küreselcilerin sahte yüzlerini dünya kamuoyuna gösteriyor. Ancak, dünya üzerinde sayısız küreselleşme karşıtları bireysel ve toplumsal olarak hareket etmekte, ancak bu hareketlilik, sürekli/istikrarlı olamamaktadır.

Burada dikkat çekmek zorunda olduğumuz çok önemli bir ifsad hareketi, bizimle alay edercesine bir aldatmaca içine girmiş bulunuyor ve küreselleşme karşıtı aktörler arasına girerek, aşama aşama, önce üçüncü cins oluşturmaya, aileyi, sadece 'ev'le sınırlayarak⁵⁰ ortadan kaldırmaya, nihayetinde de insanlığın hayvanlaştırılmasına hizmet ediyor. LGBT + olarak kısaltılmış adlarıyla eşcinsel örgütlenmeler, cinsel tercih(!)lerini toplumlara dayatmalarını da küreselleşme hareketi olarak savunuyorlar. Üstelik tüm bu hareketleri, semavî dinler aleyhine söylemleri kullanarak, din karşıtı fakat dinlerin oluşturduğu "ümme bilinci" içinde⁵¹ yapıyorlar. Bu halleriyle, dünyada tek kutuplu köleleştirme hareketi olan küreselleşmenin beslemesi oluyorlar. Dolayısıyla küreselleşme karşıtlığında da böylesi bir saptırmanın farkında olmak gerekir.

İdeolojileri, hedefleri ve çıkarları olan birey ve toplulukların, küreselleşme gibi devasa örgütlü sömürü düzenine karşı çıkabilmeleri ve bir takım hakları elde edebilmeleri için, devasa örgütlenmeleri gereklidir. Ancak, küreselleşme aktörleri sermaye birikimleri ile bunun da çaresini bularak kitleleri, örgütleri yönlendirebilmektedir. Özellikle feminist ve eşcinsel hareketler, tüketim kültürünün de kurbanı yapılarak, sadece kadın hakları ve erkek düşmanlığı ile üçüncü cins haklarıyla ilgilenmekte, dünya çapındaki sömürü gerçeğine ilgisiz kalabilmektedir. Burada mücadeleye küreselleşmeye karşı değil, bir takım cinsel tercihlerinin gerçekleşme amacına dönüşmektedir. Tabii ki, bu hareketler, bazı Batı'lı devletler, Dünya Sağlık Örgütü, BM'in bazı kurumları, Batı'lı Büyükelçilikler, Ticari Kuruluşlar tarafından fonlanarak yönlendirilebilmektedir.⁵² Burada, aktivistlerin amacı dünya üzerindeki küreselleşmenin zararlarına karşı bir bilinç hareketi değil, bizzat kendi cinsel tercihlerinin tanınmasına ve çoğalmasına katkı yapmaktır. Devrimci ve barış yanlılığı gibi göstermelik amaçlar ise, gösterilerindeki sloganlardan anlaşılabilir. Bu sloganlarda barıştan ziyade, yerel unsurlarla savaş öne çıkmaktadır.

⁴⁹ Türkiye 5386 Sayılı Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesine Yönelik Kyoto Protokolüne Katılmamızın Uygun Bulduğuna Dair Kanun'un 5 Şubat 2009'da Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce kabulü ve 13 Mayıs 2009 tarih ve 2009/14979 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın ardından, katılım aracının Birleşmiş Milletlere sunulmasıyla 26 Ağustos 2009 tarihinde Kyoto Protokolü'ne Taraf olmuştur. M.BALCI

⁵⁰ Kadriye BAKIRCI, "İstanbul Sözleşmesi", <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/881.pdf>

⁵¹ Mücahit GÜLTEKİN; Dindar - Muhafazakâr Gruplar LGBT ya da Feminist Hareketlerden Ne Öğrenebilir? <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/886.pdf>

⁵² Türkiye'deki LGBT + Örgütleri için FON REHBERİ, http://www.kaosgldernegi.org/resim/yayin/dl/kaos_gl_rehber_web_ver02.pdf (eRİŞİM 9.1.2019)

Küreselleşme Karştı Hareketlerin, Farklılıkları ve Ortak Özellikleri

Küreselleşme Karştı Hareketlerle ilgili araştırmaları inceleyip ortak özellikleri tespit eden Beyzade Nadir ÇETİN⁵³, küreselleşme karşıtı hareketleri, *dönüştürücü* ve *reformcu/kurtarıcı* hareketler olarak belirtir.

Küreselleşme karşıtı hareketler, kökten çözüme yönelik faaliyetleri nedeniyle *dönüştürücü*, hareketlerdir ve yöntemlerindeki şiddet dolayısıyla, toplumsal hayatta yıkıcı ve gerektiğinde ya da zorda kaldıklarında, şiddete dayalı olarak değişim yapmayı amaçlarlar. Örnek, devrimci hareketler, kökten dinci hareketler, feminist ve eşcinsel hareketler.

Diğer *reformcu* ve *kurtarıcı* hareketleri, küreselleşme karşıtı olarak değil, daha çok yerel ve sınırlı konularda pansuman hareketi olarak değerlendirebiliriz. Bunlar, nihai hedeflerine ulaşmadan, sadece verilen sözlerle yetinen ya da güç karşısında mücadelelerinden vaz geçip evlerine dönen veyahut nem’alanarak evlerine dönen bireylerden oluşan hareketlerdir. Bunlara, Türkiye’den örnek vermek gerekirse, eğitim hakkı engellerine karşı belirli bir dönem karşı çıkıp, daha sonra, kısmi haklar elde edildikten sonra, eğitim hakkını temelden ortadan kaldıran Tevhid-i Tedrisat Kanununun varlığına, adalet sistemindeki çarpıklık ve zulüm oluşturan yasal(!) düzenlemelere karşı çıkmayıp normal yurttaşlıklarına dönen bireyler ya da cemaatler örnek verilebilir.⁵⁴ Burada, her tür baskı karşısında yılmayıp “ıslah” hareketi olarak hayatiyetini sürdürmüş fakat örgütsel olarak başarısız olmuş hareketlerin aktivistlerinin köşelerine çekilmesini istisna tutabiliriz. Malumunuzdur ki, Müslümanlar, neticeden değil iman-amel bütünlüğünden sorumlu tutulacaklardır.

⁵³ Beyzade Nadir ÇETİN, “Küreselleşme Karşıtlarına Göre Küreselleşme Karşıtı Hareketlerin Nitelikleri”, Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, 2008.

⁵⁴ Bu Tebliğin yazıldığı günlerde, başörtüsü mağduriyetinin sembolü olmuş, ülkesinde kavuşamadığı hakları için AİHM’e kadar gitmiş, zenci muamelesi görmüş bir mağdurenin, Milletvekili ve AK Parti Genel Başkan Yrd. olduktan sonra Afyonkarahisar’da yaptığı konuşma üzerinde çokça spekülasyon oluştuğundan konuşmanın metnini buraya aldık:

"İnsan hakları ihlali deyince akla somut söylenebilecek bir iki tane olay bile gündeme getiremiyorlar. Bu çok algı ve yanlış söylemlerle birlikte aleyhimize kullanılabilecek bir alan olarak görülebiliyor. Aslında bunların hiçbiri doğru değil. Türkiye insan hakları noktasında pek çok Avrupa ülkesinin ve ABD'nin kendisini özgürlük ve insan hakları noktasında ileri olarak niteleyen pek çok ülkenin standartlarının üzerindedir şu an. O yüzden insan hakları ihlalinin olduğunu söylemek aslında Türkiye'yi farklı ülkeler ile kıyasladığımız zaman mümkün değil. Burada şuna dikkat etmek lazım, bütün dünya da uluslararası platformlarda devletlerin güvenlik politikaları ile insan hakları politikalarının tartışıldığı bir dönemdeyiz. Pek çok toplantıda ülkeler kendi sınırlarını duvarlarla kapatıp kendi başlarının çaresine bakmasını düşündüğü ve kendini kurtarmanın çabasında olduğunu anlattığı bir dönemde Türkiye tam tersine sınırların dışına taşmış bütün mazlumlar için, bütün insanlar ve insan hakları için özellikle insan onuru için ne yapabilirim diye düşünen ve dert edinen bir ülke. Bunu dert edinen dünya da başka bir ülke yok. O yüzden Türkiye'de insan hakları ihlali olduğunu söylemek artık abesti iştigaldir. Sonuçta hukuk ve kanunlar herkes için geçerlidir. Türkiye bir hukuk devletidir. Hukuka aykırı kim iş yapıyor ve ülkeye zarar veriyorsa ve terör örgütleri ile iş birliği içerisinde kanuna aykırı iş yapıyorsa elbette hesabı sorulacaktır. Burada kişinin mesleği, kimliği, görevi ve makamı hiç önemli değildir. Türkiye o yüzden bir hukuk devletinin kuralları neyse ve anayasamızın bize verdiği yetki ve sorumluluk neyse bu kurallar içerisinde bütün kanunlarımıza saygılı bir şekilde ve hukukun üstünlüğünü de koruyarak insan hakları noktasında insan onuruna yakışır bir tavır sergileyerek dünyaya örnek bir ülkedir aslında Türkiye." Bkz: Ak Parti Genel Başkan Yrd. Leyla ŞAHİN USTA, “Türkiye’de insan hakları ihlalinin olduğunu söylemek abesle iştigaldir.” <https://www.sondakika.com/haber/haber-ak-parti-genel-baskan-yardimcisi-leyla-sahin-us-ta-11635051/>

Küreselleşme karşıtı hareketleri, kapsamalarına göre özel ve genel hareketler olarak da ikiye ayırmaktalar. Belirli bir hedefe ulaşmak için bir öndere sahip olan hareketler, *özel*, çok farklı grupları ve yaklaşımları içinde barındıran hareketler *genel* olarak nitelenmektedir. Bu niteliklemeyle genel hareketler, örneğin, kadın özgürlüğünü savunan hareket, farklı grupların oluşturduğu bir koalisyon olup içinde her tür eşcinselliği, feminizmi, hatta üçüncü cinsle de yetinmeyip, LGBT + gibi, henüz adı konulmamış ama ileride konulabilecek türlü yaklaşımları da içinde barındırır.

Küreselleşme karşıtı hareketlerin genel ve ortak özellikleri, parlamento dışı faaliyetlere ve örgütlenmelere yönelmeleridir. “Fransa, İtalya, Arjantin, Brezilya, Bolivya, Güney Kore vb.’de genel grevler; Brezilya Paraguay, El Salvador, Meksika, Kolombiya, Guatemala vb.’de toprak işgalleri; Venezuela, Dominik Cumhuriyeti, Arjantin vb. de kent isyanları; Meksika, Kolombiya, Peru, Zaire vb.’de gerilla hareketleri” seçilmiş olan siyasi partilerin etkisizliği inancı ile bir karşı koyuş ve kendini ifade biçimi olarak ortaya çıkmaktadır.⁵⁵

Küreselleşme karşıtı grupların bir diğer ortak özellikleri, tümünün, küreselleşmeci egemen sınıflar tarafından tehdit edilen, hakları ve çıkarları savunmak zorunda olan hareketler olmalarıdır.⁵⁶

Küreselleşme karşıtı grupların bir başka ortak özelliği ise, “çevresel, cinsel, etnik ya da ırksal gruplar ya da mücadelelerle koalisyon kurma ya da onlarla birleşme eğilimidir. Günümüz itibariyle dünyadaki eğilim çok sayıda duyarlılığı eylemselliğe dönüştüren grupların koalisyon oluşturmaları yönündedir. Örneğin, çevrecilerin, eşcinsellerle eylemsel ortaklığı gibi. Kendi özelimizden örnek vermek gerekirse, ileride bahsedeceğimiz “El ele” eyleminde, eğitim hakkı engellemelerine karşı olan neredeyse tüm sivil aktivistlerin eyleme destek vermeleridir.

Küreselleşme Karşıtı Hareketin Gelişimi

18 ve 19. Yüzyıl, Avrupa’da ‘Devrimler Çağı’dır. 1848’e gelindiğinde İngiltere, Almanya, Fransa, Avusturya ve İtalya’da milliyetçi taleplerle birlikte sosyalist talepler de çıkmaya başladı. Sanayileşme ile birlikte işçi sayısındaki artışlar, Marx ve Engels’in birlikte yazdığı Komünist Manifesto ile 1848’de, Sosyalizm’in de, sosyalist taleplerin de artış gösterdiği yıllar oldu. 1848’de uzun çalışma saatleri, düşük ücretler, sağlıksız yaşam koşulları, çocuk ve kadın emeği üzerindeki yoğun sömürüye karşı çıkıp, sendika ve grev hakkını savundukça, liberal burjuvaziyle araları açıldı.⁵⁷ Ancak, bu ayrışma ve “Halkların Baharı” olarak adlandırılan bu hareket, 1968’li yılların bir hazırlığı mahiyetindedir. Böylece mutlakiyetçi yönetimlere karşı hareketler, başarılı olamadılarsa da, 20. Yüzyıla bir örnek karşıtlık olarak yansımıştır. Her biri yerel iktidarlara karşı görünseler de ‘Halkların Hareketi’ olarak adlandırılan bu kalkışma, Avrupa’nın tamamına yayıldığından küreselleşme karşıtlığının da işaret fişeği olarak algılanmıştır.

⁵⁵ Beyzade Nadir ÇETİN, a.g.m.

⁵⁶ Beyzade Nadir ÇETİN, a.g.m.

⁵⁷ Şermin TAĞ KALAFATOĞLU, a.g.m.

İlerleyen dönemlerde küreselleşme karşıtlığı, eylemselliğinin yanı sıra bilgiyi ve bilgilendirmeyi kurumsallaştırmasıyla kendini gösterdi. Bunu da açık ve kapalı forumlar, seminer ve konferanslar, sınır ötesi paylaşımlar, ortaklaşmalar, çok sayıda bileşenin aralarında iletişimi üst düzeyde gerçekleştirmesi ve eş zamanlı protesto eylemleri ile göstermiştir.

1848 Devrimlerinde işçi hakları, kadın ve çocukların çalıştırılma şartlarına karşı eylemsellikler, ilerleyen süreçte, gıda, çevre, özelleştirme, sürdürülebilir kalkınma sömürsü karşıtlığına dönüştü. Bunda, Avrupa ve ABD’de demokrasiye geçilmesinin de önemli payı olmuştur.

Nihayet, 1968 olaylarına geliyoruz. Türkiye’yi de etkisi altına alan 1968 Öğrenci olayları, tüm Avrupa’yı etkilemiştir. Toplumsal düzendeki çarpıklığı düzeltmek, insanca ve halkça bir düzen kurmak amacıyla yola çıkanların kendileri için bir şey istememesi, devrimciliğin esaslarından⁵⁸ 68 Olayları, toplumsal hareketler arasında bağlantıların en yüksek olduğu dönemlerdir. Bunun sol ideolojinin Avrupa’da soğuk savaş döneminde önemli bir aktör olmasıyla da ilgisi vardır. 60’lı yılların ikinci yarısı tüm dünyada anti-kapitalist başkaldırının kolektif ölçeğe zuhûr ettiği yıllar olmuştur.⁵⁹

68 Mayıs Olayları’nın küreselliği, etki ettiği coğrafyalar ve buralardaki toplumsal hareketlerden daha iyi anlaşılabilir. Nitekim 68 Mayıs olayları;

- İşçi sınıfı mücadelelerini,
- ABD’de toplumsal çalkantıları (Sivil Haklar Hareketi – Martin Luther King, Malcolm X),
- Latin Amerika Devrimini,
- Ulusal Kurtuluş Mücadelelerini, (Vietnam, Küba, Kongo, Mozambik, Angola, Gine-Bissau v.b.
- 20. Yüzyılın başında seçme-seçilme hakkından sonra 2. Dalga Feminist Hareketini,
- LBGTİ Bireylerin isyanını,

tetiklemiştir.⁶⁰

Sovyetler Birliği’nin dağılma sürecine girmesiyle, yerel olmakla birlikte başka ülkelerin bağımsızlık ve küresellik karşıtlığını etkileyen önemli bir hareket de 1989’da Çekoslovakya’daki “Kadife Devrimi”dir. Aynı yıl, Romanya’da Çavuşesku ve Securitate’lerinin devrili-

---

⁵⁸ Temel DEMİRER, “Dünyada ve Türkiye’de 68 Kuşağı, 68 Kuşağı ve Öğrenci hareketi (1), <https://dunyalilar.org/dunya-ve-turkiyede-68-kusagi.html/>

⁵⁹ “68 öğrenci hareketleri üniversitelerde, şimdiki “Gez, toz, eğlen” söylemi yerine; “başkaldır, yarat, daha güzel bir dünya kur” diye haykıran evrensel bir eylemdi. ABD, Tokyo, Mexico City, Londra, Madrid, Varşova, Belgrad, Pekin, Prag, İstanbul ve elbette 68’in başkenti Paris’te ayaklanmalarla bir kuşağı tarih sahnesine çıkardı.” Temel DEMİRER, a.g.m.

⁶⁰ Temel DEMİRER, a.g.m.

şini de, özel cellât ordusu kullanacaklara ders olması bakımından küresel bir hareket olarak değerlendirmek mümkündür.

1990'ların başlarında neo-liberalizmin yarattığı sorunlara karşı dünyanın her yerinde giderek artan bir hoşnutsuzluk dalgası, 1995'te, Fransa'da kamu sektöründe çalışanların bütçe ve haklarında yapılan kesintilerden dolayı gösterilerde bulunmasına yol açmıştır.⁶¹

Güney Kore'li işçiler, işçi hareketlerini gözden geçirmeye ve hükümet uygulamalarına doğrudan meydan okumaya başlamıştır.

Zapatistalar 1 Ocak 1995'te, Kuzey Amerika'da NAFTA'nın yürürlüğe girdiği gün ayaklanmışlardır.

Çevreciler, köylüler ve işçiler, Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu ve Dünya Ticaret Örgütü'ne karşı mücadele etmeye başlamışlardır. Dünya çapında küreselleşme karşıtı bir hareket gelişmeye başlamıştır.⁶²

Tam da burada, çevre duyarlılığı bağlamında önemli bir Sivil toplum kuruluşundan ve çalışmalarından söz etmeliyiz:

Türkiye'den Örnek Küreselleşme Karşıtlıkları

Örnekleri tarih sırasına göre vermeyi uygun gördük. Küreselleşmenin üçüncü ve son dönemi olarak tanımlanan MAİ'nin hemen öncesi(1990) ve sonrası dönemde oluşan küreselleşme karşıtlığı üzerinde durmaktayız.

TMMOB Genel Başkanlığı yapmış Mehmet Soğancı'nın da söylediği gibi, Türkiye'de alternatif küreselleşme hareketi yoktur.⁶³ Günümüz sosyal hareketleri, çok az istisnası (feminizm - eşcinsel hareket) olmakla birlikte, modernliğe, ekonomik ve kültürel sömürüye tepki olarak ortaya çıkıyorlar. Bunlar küresel, hatta yerel sistemlere entegre olamamış, sıradışı hareketlerdir. Küreselleşme karşıtlığı, küresel kapitalizm karşıtlığı ya da alternatif küreselleşme gibi daha geniş anlamlarla nitelendirilmektedir.⁶⁴ Neyse ki artık bu küreselleşme karşıtları sağ – sol, modern – gelenekçi, milliyetçi – bölücü gibi kategorilere sığdırılmıyor. Her ne kadar yerel anlamda hâlâ var iseler de (Almanya – Türkiye gibi ülkelerde olanların küreselliğinden bahsedilemez) bunlara küreselleşme karşıtlığı denilmiyor ve onlar da böyle bir iddiayı cılız bir şekilde dillendiriyor olabilirler, hepsi o kadar. En fazla şu söylenilebilir; Türkiye'deki kü-

---

⁶¹ Hakan Albayrak;
Her şey bir rüzgâra bakıyor ağabey
Bakma esrar çekip mayıştıklarına
Bir gün var ya bu Mağribli çocuklar
Bir gün yakacaklar Paris'i

⁶² Şermin TAĞ KALAFATOĞLU, a.g.m.

⁶³ Mehmet Soğancı ile Söyleşi: *"Türkiye'de Alternatif Küreselleşme Hareketi Yok*, "Birikim Dergisi, Sayı: 197, 2005. <http://www.tmmob.org.tr/icerik/turkiyede-alternatif-kuresellesme-hareketi-yok>

⁶⁴ Beyzade Nadir ÇETİN, a.g.m

reselleşme karşıtlığı, aşağıda da bahsedeceğimiz gibi, kendi bileşenlerinden ayrı bir toplumsal tabana sahip olmaması bağlamında, kendine özgü bazı nitelikler taşıyabilir.⁶⁵

Girişte de belirttiğimiz gibi, Türkiye ve dünyada Küreselleşme Karşıtı aktörlerinin ve kuruluşlarının tamamını incelemek bu Tebliğin sınırlarını aşar. Burada daha çok, Tebliğin muhatabı öğrencilerin kolaylıkla ulaşabileceği bilgileri ve arka planlarını yazmakla yetinilmiştir.

İstanbul > Türkiye Sosyal Formu

Türkiye’de, ciddi anlamda küreselleşme karşıtlığı olarak 2001 yılında İstanbul Sosyal Formu, ardından bu formun 2005 yılında dönüşmesiyle Türkiye Sosyal Formu⁶⁶ kurulmuştur. Ancak bu oluşumun bileşenleri, sadece Sosyalist oluşumlardan meydana geldiğinden, küresellik karşıtlığına tek bir ideoloji dışında taban oluşturamamıştır. Dolayısıyla Türkiye Sosyal Formu’nu yukarıda ifade ettiğimiz gibi sadece küreselleşme karşıtı bir iddia sahibi olarak niteliyoruz. Nitekim TMMOB Genel Başkanlığı yapmış Mehmet Soğancı da bu kanaatimizi teyid etmektedir.

İnsan Hakları Derneği (İHD)

İHD, 17 Temmuz 1986 yılında 98 aktivist tarafından kurulan, neredeyse Türkiye’nin ilk insan hakları kuruluşudur.

Derneğin Amacı, Tüzüğünde; “Derneğin tek ve belirli amacı, ‘insan hak ve özgürlükleri’⁶⁷ konusunda çalışmalar yapmak” olarak belirlenmiş. Çok genel bu amaç maddesinden sonra, “Derneğin İlkeleri” maddesinde asıl amaçları sıralanmış. Bu ilkelere baktığımızda yerel ya da uluslararası sömürü düzen karşıtlığı açıkça görülmektedir.⁶⁸ Dernek kurulduğundan bu yana etkindir, ancak söylem ve eylemlerinde ideolojik karakterini sadece bir kısım yurttaş için kullanmaktadır. Küreselleşme karşıtı aktörler arasında saymamızın nedeni, iddiaları nedeniyledir. Özellikle son yıllarda etnik köken temelli çalışmalarıyla, küresellik karşıtlığını ihmal ettiği görülmektedir.

---

⁶⁵ Y. Cemalettin ÇOPUROĞLU Beyzade Nadir ÇETİN, “Yeni Sosyal Hareketler Paradigması Bağlamında Türkiye’deki Küreselleşme Karşıtı Grupların Birbirleriyle ve Dünyadaki Karşıtlarla Karşılaştırılması”, Sosyoloji Araştırmaları D. Cilt: 13 Sayı: 1 -Bahar 2010, VI. ULUSAL SOSYOLOJİ KONGRESİ 1 - 2 - 3 EKİM 2009 / AYDIN. http://www.sosyolojiderneği.org.tr/s/2300/i/copuroglu_cetin_yeni_sosyal_hareketler.pdf

⁶⁶ Türkiye Sosyal Formu Kuruldu, <https://www.tmmob.org.tr/icerik/turkiye-sosyal-forumu-kuruldu>

⁶⁷ “Küresel karşıdevrimin en büyük operasyonlarından biri, hatta en belirleyicisi, Aydınlanma ve modernitenin temel değerlerinin içeriğini boşaltıp gerçek anlamlarını ters yüz ederek sahte bir içeriğe dönüştürmesidir. Bunu yaparken, özellikle özgürlük, demokrasi, kadın ya da cinsel haklar gibi kavram ve kurumları aşırıya, ifrata varan ve toplumsal dinamikleri tahrip eden bir düzeye vardırılmaktadır. Böylece özgürlük, tarihsel ve toplumsal gerçeklikten, bütün yabancılaşmalara son vererek insanlığı geliştiren, yetkinleştiren bağlamından tamamen kopartılmaktadır.” Mehmet ULUSOY, “Batı’nın çöküş alâmeti olarak eşcinsellik ve Foucault”. 16.5.2017, <https://www.aydinlik.com.tr/kose-yazilari/mehmet-ulusoy/2017-mayis/bati-nin-cokus-alameti-olarak-escinsellik-ve-foucault-1> (Erişim 9.1.2019)

⁶⁸ İHD Tüzüğü, https://drive.google.com/file/d/0B_pc5z98N5EWR2wyOTRjMHFqRjFZZktGZHViM1dQOC0ycU84/view

MAZLUMDER Sivil İtaatsizliği – Küreselleşme Karşıtlığı

MAZLUMDER (İnsan Hakları ve Mazlumlarla Dayanışma Derneği), 28 Ocak 1991 yılında, resmiyette 54 kişilik aktivist grubu tarafından (fiili olarak 90 kişidir) kurulmuş sivil toplum örgütüdür. Kurulduğu yıllar, insan hakları ihlallerinin sadece Türkiye’de değil tüm dünyada yoğun olduğu yıllardır. Özellikle küresel güçlerin Orta Doğu’yu ve Afganistan’ı kan gölüne çevirdiği yıllar. Böyle bir dönemde MAZLUMDER, tüzüğünde de açıklandığı gibi;

1. İnsan haklarını, insan haysiyetiyle ve adâlet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan, bu sebeple de zulüm niteliği taşıyan; ekonomik, sosyal, hukukî, psikolojik, kültürel ve fiilî her türlü engelin kaldırılması, zulme uğrayan başta insan olmak üzere bütün varlıkların doğalarının korunması amacıyla her türlü mücadeleyi vermek,
2. Kim tarafından, kime karşı yapılırsa yapılsın her türlü işkence, hakaret ve tecavüze karşı mücadele vermek; zâlimleri ve zulmü teşhir etmek,
3. Mağdur ve mazlumlarla dayanışmak amacıyla her türlü maddi ve hukuki yardımda bulunmak,

amacıyla kuruldu.⁶⁹ Kurulduğundan bu yana, nerede olursa olsun, hiçbir hak ihlâline duyarsız kalmamış, tepkisini düşünsel ve eylemsel olarak ortaya koymuştur. Eylemselliğini de, ihlâllere duyarlı küreselleşme karşıtlarıyla bileşenler olarak ortaya koymaya, koalisyonlara katılmaya gayret göstermiştir. Özellikle Orta Doğu başta olmak üzere savaş karşıtlığında⁷⁰, Küreselleşme karşıtlığında⁷¹, mezhep kışkırtmaları ve kavgalarına karşı⁷² “*Kim olursa olsun mazlumdan yana, kim olursa olsun zalime karşı*” düsturu ve “*Mazluma kimliği sorulmaz*” deyişiyle küreselleşme karşıtı platformlar arasında yerini almıştır.

Bergama’lı Köylüler

Herhangi bir ideolojik yanı olmayan, yerel olmakla birlikte altın madenlerinin insan ve çevre düşmanlığına, bu suçları işleyen küresel şirketlere karşı yerel itiraz ve gösterileriyle küreselleşmeye karşı bilinç oluşturan bir hareketten bahsedebiliriz.

En bariz örneği, 17 köyün ortasına kurulmaya çalışılan siyanürlü altın madeni işletilmesine karşı çıkan Bergama’lı köylülerdir. Bergama’lı köylülerin hareketi ne tam anlamıyla yerel, ne

⁶⁹ MAZLUMDER Tüzüğü <http://www.mazlumder.org/tr/main/pages/hakkimizda-dernek-tuzugu/69>

⁷⁰ Küreselleşme Karşıtlığı Bağlamında Emperyalist Savaşa Karşı Yükümlülüklerimiz, <http://istanbul.mazlumder.org/tr/main/faaliyetler/basin-aciklamalari/01-ekim-2009-insan-haklari-ihlal-haberleri/savas-karsitlarinin-kadikoy-bulusmasi/1637>

⁷¹ Küreselleşme Karşıtlığı Bağlamında Emperyalist Savaşa Karşı Yükümlülüklerimiz, <http://almanak.savportal.org/index.php/tr/item/135-i-kuresellesme-karsitligi-baglaminda-emperyalist-savasa-karsi-yukumluluklerimiz>

⁷² MAZLUMDER’in mezhep kavgası karşıtı imza kampanyası devam ediyor. <https://www.timeturk.com/tr/2014/09/23/mazlumder-in-mezhep-kavgasi-karsiti-imza-kampanyasi-devam-ediyor.html>

de tam anlamıyla küreseldir. Hem yerele, hem de küresele hitap etmektedir. Hak arama mücadelelerini tüm dünyaya duyurmaları ve çok uluslu iki şirkete, küreselleşmenin yerli ve yabancı temsilcilerine karşı yürüttüklerinden küreselleşme karşıtı hareket olarak değerlendirilmektedir. Üstelik hareket, demokrasi ve hukukun üstünlüğü temalarını da işleyerek dünya çevre hareketleri içinde yerini almıştır.⁷³ Küresel aktörlerden fonlanmadan, doğa ve çevre duyarlılığı ile küresel şirketlere, küreselleşmeye, hükümet STK'sı olmadan yerel ve genel idareye karşı bir hareket. Gerçekten de izahı zor fakat gerçek bir sivilleşme olgusu olarak örnek aktivizm.⁷⁴

Elele Eylemi

İnanca Saygı, Düşünceye Özgürlük İçin Bütün Türkiye Elele Eylemi

“Allah insanı iddiasından vurur.”

İsmet ÖZEL

İnanca Saygı, Düşünceye Özgürlük İçin Bütün Türkiye Elele sloganıyla 11 Ekim 1998 günü toplumun her kesiminden 2,5 milyon kişi İstanbul'dan başlayarak Ankara'ya, ülkenin doğusuna, güneyine, kuzeyine, karayollarında elele tutuşarak bir zincir oluşturdu. Özelde ülkede yaşanan kılık-kıyafet yasağı ve uygulamalarına karşı en temel hakları olan din – ifade ve eğitim özgürlüğü taleplerini dile getiren bireyler, sadece Türkiye'ye değil, tüm dünyaya örnek bir sivil itaatsizlik örneği sundular. Konu her ne kadar Türkiye ile sınırlı görülse de, 28 Şubat uygulamaları, sadece yerel değil, uluslar arası bir projenin parçası olduğundan, bu hareketi ve eylemi, küreselleşme karşıtı eylem olarak görüyoruz. Üstelik bu hareketi, Cumhuriyet Savcıları, 75 yıllık Türban zulmüne bir karşıtlık, eylem olarak da değerlendirmiştir.⁷⁵

Elele zincirine katılanların tamamındaki bilinç, bu zulmün, yerel insan hakları ihlâlcilerinin düşünce ve planlarıyla, Türkiye ve Müslüman halkların inanç değerleriyle sorunu olan küresel aktörlerin planlarının çakışması şeklindeydi. Bu yönüyle bakıldığında, tüm dünyaya düşünce ve ifade özgürlüğü, din ve eğitim özgürlüğü dersi veriliyordu. Hareket, başarılı oldu ve tüm Türkiye'de öğrenciler için **fiilen**, başörtüsü, pantolon, küpe vb. kılık – kıyafet serbestisi geldi. Konunun tam da burasında bir yanlış anlamayı düzeltme gereği vardır. Kılık – kıyafet serbestisi, ülkeye, siyasi iktidarın bir hediyesi değil, siyasi iktidarın, 10'lu yıllarına kadar süren sivil

⁷³ Füsün KÖKALAN ÇİMRİN, “Bergama Köylü Hareketinin Dünü ve Bugünü”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar-2015 Cilt:14 Sayı:53 (310-317), <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/70638> (Erişim 3.1.2019)

⁷⁴ “Eczacıbaşı Endüstri Hammadde Sanayi A. Ş. tarafından alınan altın arama ruhsatı, daha sonra çok uluslu bir şirket olan Eurogold Madencilik A.Ş. ye devredilmiştir. Eurogold'un, Bergama bölgesindeki maden projesi yaklaşık 2.5 milyon ton altın için sekiz yıllık bir süreci kapsamaktaydı. Ancak bugün bilindiği üzere aradan geçen yirmi yılı aşkın süreye rağmen altın arama ve işleme faaliyetleri yeni rezerv alanlarının tespit edilmesi ile birlikte artarak ilerlemektedir.” Füsün KÖKALAN ÇİMRİN, a.g.m.

⁷⁵ Bkz: ELELE DAVASI ESAS HAKKINDA SAVUNMA, <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/savunmalar/759.pdf>

ve küreselleşme karşıtı mücadelenin hediyesidir. Hatta bu mücadelenin siyasi partiyi iktidara taşıdığı ve iktidarda tutmaya devam ettiği bile söylenebilir.

Bu satırların sonlandırılıp düzeltmelerinin yapıldığı anda bir Milletvekili Abdulahat Arvas'ın şu talihsiz beyanatı manşetlere düştü:

“AK Parti Van'da kazanmasa tüccarlar kaybedecek, **başörtülüler caddelerde yürüyemeyecek**, esnaflar huzurlu olmayacak, silahlı çeteler yine şehirde peydahlanacak, esnaf yine ikinci vergiye tabi olacak. Bu günleri yaşamadık mı? Hepsini yaşadık”⁷⁶

Bu talihsiz beyanatın sahibi ve düşünce biçiminin, herhangi bir küresel kuşatmaya karşıtlığı olmaz. İddiası da olamaz, varsa da yalandır. Belli ki başörtüsü mücadelesi onun için sadece siyasi bir manivela olmuştur. Şunu iyi anlamak gerekir. Küreselleşme karşıtı hareketler, yukarıda örneklerini verdiğimiz gibi, kimi zaman devrimleri oluşturur, kimi zaman iktidarlara değiştirir.

TEMA (Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma Ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı)

Tema Vakfı'nın amacı, Tüzüğü'nün 3. maddesinde yazılı:

- Ülkemizde ve **Dünyada** doğal varlıkların ve sağlığın korunması, erozyonla mücadele, toprak-su düzeninin sürekliliğine ve ekolojik dengeye müdahalelerin önlenmesi, tarım arazilerinin korunması, mera ıslahı, toprak örtüsü ve toprağın korunması ve ağaçlandırmanın önemi ile iklim değişikliği ve değişkenliği konusunda kamuoyunun eğitimi ve bilgilendirilmesi, kırsal kalkınmaya öncülük edilip yardımcı olunması, bu alanda milli politikaların oluşturulmasına yardımcı olmak ve bu esaslardan ödün verilmemesi için gerektiğinde hukuksal alanda da mücadele etmek,
- Ağaç ve orman sevgisini topluma mal etmek,
- Doğal varlıkların, insan sağlığının, yeşil alanların, toprak ve toprak örtüsünün, tarım alanlarının, meraların, suların, ormanların korunması, geliştirilmesi, mümkün olanlarının yenilerinin tesis edilmesini sağlamak için faaliyette bulunmak.

Tema Vakfı'nı, sadece amacındaki “dünya” sözcüğü ve iddiası sebebiyle burada küreselleşme karşıtı aktörler arasına aldık.

Ülke içinde oldukça faal olan Vakıf, kimi hukuksuzluk ve doğa katliamlarına karşı sessizliği ile maruftur. Koç Üniversitesinin, Sarıyer, Rumelifeneri Köyü sınırlarındaki ormanlık alan içine kurulması tartışmalarına ve oldubittiye seyirci kalmasıyla bilinmektedir. Ülkenin, 1991 – 1996 yılları arasındaki koalisyon hükümetlerinin zayıflığı ve imkânlarından yararlanan Koç Grubu, ormanlık alana Üniversite yapımı için harekete geçer. O sırada İstanbul Büyükşehir

---

⁷⁶ AK Partili Arvas: “Kazanamazsak yine silahlı çeteler peydahlanacak. https://tr.sputniknews.com/turkiye/201901201037189477-akparti-van-abdulahat-arvas-yerel-secim/?utm_source=https://t.co/QTrbFyxy7v&utm_medium=short_url&utm_content=k5SC&utm_campaign=URL_shortening

Belediye Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'dır. Büyükşehir Belediyesinin onay vermemesi üzerine hükümet Meclisten çıkardığı kanunla Rumelifeneri Köyü'nü, yine Sarıyer'e bağlı ve Şişli Belediye sınırlarına sınır Bahçeköy'e mahalle olarak bağlar. Bahçeköy'ün de Şişli Belediye sınırları içine alınmasını kanun çıkartarak sağlar. Böylece, sinema artisti Fatma Girik'in, Şişli Belediye Başkanlığı eliyle ruhsatsız binaya ve yüzlerce orman ağacının kesilmesine imkân tanınmış olur. Tüm bu işlem ve eylemler yapılırken, Tema Vakfı, çevreciliğini, küresellik karşıtlığını ve Tüzüğündeki amaçlarını unutarak sessizliğe bürünmüştür.

Ekoloji ve Çevre Bilimleri İslâmî Vakfı (Islamic Foundation for Ecology and Environmental Sciences)

Her yıl, BM nezaretinde, 2015 yılı sonunda da Paris'te yapılacak olan Dünya İklim Değişikliği 21. Taraflar Konferansına, 1.6 milyar Müslüman'ın sesini duyurmak isteyen vakıf, 17-18 Ağustos 2015 tarihlerinde İstanbul'da bir sempozyum düzenledi. Sempozyuma 20 ülkeden 80'den fazla bilim-insanı, çevreci ve sivil toplum kuruluşları katıldı.⁷⁷ Başka din mensupları da "gözlemci" olarak sempozyuma davet edildi. Türkiye'den sadece Prof. Dr. İbrahim Özdemir'in katıldığı toplantı sonunda 18 Ağustos 2015'te küresel ve doğanın fitratına uygun mükemmel bir Bildiri, **İslâm İklim Değişikliği Deklarasyonu** nihai metni deklare edilip Paris Konferansına sunuldu.⁷⁸ İlginçtir, konu İslâm İklim Değişikliği Deklarasyonu olunca, Türkiye'den bir Hoca İbrahim Özdemir haricinde hiçbir uzman çevreci katılmamıştır. Bu da Türkiye'deki çevreci kuruluşların ve aktörleri bilim-insanlarının küresellik iddialarını çürüten önemli bir ayrıntıdır.

FEMİNİST VE EŞCİNSEL HAREKETLER

Örnekler kısmında çok az hareketin küreselleşme karşıtlığını görebildiğimizden, fazlaca örnek bulma zorluğumuz vardır. Vereceğimiz örneklerin kendi iddialarının küreselleşme karşıtlığı olmasına karşın, kanaatimizi ifade etmeye çalışacağız. İçindeki bileşenlerinin birçoğunun küreselleşme karşıtı iddiaları var. Ancak cinsel tercih gibi bireyselliklerinin toplumlara dayatılması anlamında ve küreselcilere de pek bir söz söylememeleri, onların küreselleşme karşıtlığı kapsamına alınmasına engel oluyor. Yukarıda Mücahit Gültekin'den alıntıladığımız tespitten yola çıkarak, birçok benzerinden farklılıklarını teslim etmek gerekiyor. Feminist ve eşcinsel hareket, dünyanın tüm coğrafyalarında ve kendi varoluş zamanlarında ortak dil, ortak sloganlar ve ortak bayrak kullanıyor. Dünya Reklamverenler Federasyonu (WFA) CEO'su Stephan Loerke, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda **dünya çapında** kararlar alındığını ve işe alımdan pazarlama stratejisinin kurgulanmasına kadar tüm aşamalarda "eşitlik" hassasiyeti taşınacağını söyledi.⁷⁹

⁷⁷ İbrahim ÖZDEMİR, "İslâm İklim Değişikliği Deklarasyonu Nasıl Hazırlandı?", <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/belgeler/344.pdf>

⁷⁸ İslâm İklim Değişikliği Deklarasyonu, <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/belgeler/345.pdf>

⁷⁹ "Dünya reklamverenlerinden 'toplumsal cinsiyet eşitliği' çağrısı", <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/dunya-reklamverenlerinden-toplumsal-cinsiyet-esitligi-cagrisi-41086233>

Bu özellikleriyle, bizim zihnimiz ve dilimizle söylersek, ortak bayrak ve ortak söylemleriyle tam bir *ümme hareketi* olarak tanımlamak mümkündür.⁸⁰ Feminizmin *ümme* olma(!) bilincine karşılık, Müslüman camialar, ümme bilinçlerini parçalayarak birbirlerini yemekte ve bayrakları ile birlikte topraklarını da kaybetmekte.

Bir başka ayrıntı da, feministlerin, feminizmi, “kadınlar tarafından, kadınlar adına ve kadınlar için sürdürülen bir politik hareket” olarak tanımlarken, feminizmi cinsiyet kimlikli bir özne temelinde oturtmuş oluyor.⁸¹ Bir diğer çıkış noktası ve ilerleme aracı da, -kendileri aksini söylese- erkek düşmanlığıdır. Şimdi bu durumda küresellik iddiasında bulunan feminist ve eşcinsel hareketlerin küreselleşme karşıtlığı iddiaları anlamsız kalıyor.⁸² Üstelik başlangıçta küreselleşme karşıtı olan bu hareketler, kısa zamanda “kapitalizmin odalığı” haline gelmiştir.⁸³

Feminist Hareket

1987’de Çankırı’da bir kadın, dayak yediği kocasından boşanmak için hâkimin karşısına çıktığında, Hâkim Mustafa Durmuş kadının talebini reddederken tutanağa şu tarihi(!) ve talihsiz cümleyi yazdıracaktı: “Kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmemek gerekir!”^(*) Bir kısım kadın ayaklandı: Protesto telgrafları, açıklamalar, kınamalardan sonra 17 Mayıs 1987’de, İstanbul Kadıköy’deki Yoğurtçu Parkı’nda bir miting yapıldı. Türkiye’de kadın hareketinin ilk kitlesel eylemiydi bu.⁸⁴

1989-1990’da vapurlarda, otobüslerde, sokaklarda, “cinsel tacize karşı” mor iğnelerin dağıtıldığı, “Bedenimiz Bizimdir” kampanyasını düzenlediler. Erkek mekânı olan birahaneleri, kahveleri “bastılar”, “Biz de buralara girebiliriz. Niye karınızı, nişanlınızı, sevgilinizi getirmiyorsunuz?” diye sordular. “Geceleri de sokakları da istiyoruz” yürüyüşleri yaptılar. O zamanlar Devlet Bakanı olan Cemil Çiçek, “Flört, fahişeliktir” dediğinde, “Bu lafa ancak düdük çalınır” diyerek düdük çalma eylemi gerçekleştirdiler.⁸⁵

Tüm bu eylemler giderek daha çok ses getirdi. Önce, tecavüz edilen kadın fahişeyse cezayı indiren yasa maddesi yok oldu. Ardından kadının çalışmasını kocasının iznine bağlayan yasa maddesi. Sonra Medeni Yasa’nın çoğu maddesi ve Türk Ceza Yasası’nın çok önemli maddeleri...

⁸⁰ Mücahit GÜLTEKİN, a.g.m.

⁸¹ Emine AYDIN – Aksu BORA, “N’olacak Bu Feminizmin Hali?”, <http://www.amargidergi.com/yeni/?p=263> (Erişim 13.1.2019)

⁸² “Nancy Fraser’in ana tezi kapitalizmin feminizmi “baştan çıkarma” sına odaklanıyor. Hain neoliberal kapitalizm tarafından kötü yola sürüklenen feminizm hikâyesine kısaca değinen bu yazının ana fikri şu satırlarda açıklığa kavuşuyor: “Kaderin cilvesine bakın ki, kadınların kurtuluş hareketi, bir serbest piyasa toplumu inşa etmeye yönelik neoliberal girişimlerle tehlikeli bir ilişkiye bulaştı.” (Yazının aslına şuradan ulaşılabilir. <http://www.theguardian.com/commentisfree/2013/oct/14/feminism-capitalist-handmaiden-neoliberal>) Ali KOÇAK, <https://www.dunyabulteni.net/kultur-sanat/feminizm-kapitalizmin-odaligi-mi-oldu-h296437.html>

⁸³ Ali KOÇAK, g.g.m.,

^(*) Kuvvetli zannımdır ki, bu hâkimin ya çocuğu yoktur ya da bir – ikidir. Yine bu hâkim eşinden kedi gibi korkan biridir. Ve toplumda bu zarlı karşıtlıklara bu tip kifayetsiz muhterisler neden olmaktadır. M. BALCI

⁸⁴ Türkiye’de feminist hareket, <http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/turkiyede-feminist-hareket-6505867>

⁸⁵ Türkiye’de feminist hareket, a.g.m.

Dayağa Karşı Kampanya'nın sonucu, şiddet gören kadınlara hukukî, psikolojik destek veren ve sığınma sağlayan Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı kuruldu(1990). Başta İstanbul Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi olmak üzere çok sayıda üniversitede, kadın araştırma merkezleri kuruldu.

Erkek, artık “**ailenin reisi**” değildi. “**Evlilik içi tecavüz**” kavramını ürettiler, yasaya yerleştirdiler. 15 yaşını tamamlamamış kızların evlenmeleri suçtu, buna, erkeğe ve kızın babasına 10 yıl hapis yolu eklediler. Hâlihazırda bir – iki çocuk sahibi 4 bin erkek hapiste ve bir o kadarı da hapse girmek üzere.

Türkiye'nin Başbakanı da televizyonlarda “aile içi şiddete son” dedi. İstanbul Valisi “medya cinsiyetçi dilini değiştirmeli” uyarılarını yaptı.

Tüm bu eylemsellikler her ne kadar ülke çapında (yerel) ise de, fikri ve eylemsel olarak beslenme kaynağı küresel feminizm dalgası olduğu göz ardı edilmemeli. Bu yönden bakıldığında da Türkiye'deki feminist hareketin de küresel ataerkil genellemeciliğe karşı, küreselleşme karşıtı olduğu ifade edilmektedir. Ancak kanaatimize göre, kadın karşıtı uygulamalardan yola çıkılarak, bireysel ve toplumsal bir talebin ileri sürülmesi, küresel sömürüye bir karşıtlık olarak görülmemeli kanaatindeyiz. Sonucuna baktığımızda, küresellerin kadına yönelik her türlü tüketim kültürü pompalaması, küresel aktörlerin kadın üzerinden pazarlama ve sömürüyü derinleştirilmesi, bu hareketin de **küresellerin beslemesi** olduğu ortaya çıkmaktadır. Bir başka husus da, sadece kadınların durumlarını, avantajlarını, erkeklerin iktidarını sarsmaktan öte, işlevsizleştirilmesi taleplerini dikkate aldığımızda, genel insan hakları söylemini aşan, kadın erkek arasında ayrımcılığı körükleyen bir hareket olarak görülmesidir.

Lambdaİstanbul ve KAOS GL

Lambdaİstanbul, 1993'te, Türkiye'de ilk defa, uluslararası bir eşcinsel etkinliği düzenleme girişiminde bulundu. Etkinliklere katılmak üzere Türkiye'den pek çok aydın(!) ve sanatçı(!) ile anlaşıldı. Yurtdışındaki ya da eşcinsel organizasyonun temsilcileri ile yabancı milletvekilleri de etkinlik sebebi ile Türkiye'ye geldi. Türkiye'nin gündeminde ilk defa böyle bir konu geniş biçimde yer aldı. Etkinlikler başlangıç tarihine bir gün kala valilik tarafından yasaklandı. Etkinliklerin yasaklanmasından sonra, uluslararası girişimler sonucu, Avrupa Parlamentosu İnsan Hakları Komisyonu, Türkiye raporuna eşcinselliği de ekledi. ABD kongresinden Türk hükümetine protesto notaları çekildi.

Kurulduğu 1993 yılında ILGA (Uluslararası Lezbiyen ve Gay Derneği) üyesi oldu.⁸⁶

Türkiye LGBT hareketi, 2013 yılında “Gezi Olayları'na katılımlarıyla kamuya açılmış ve diğer toplumsal hareketler gibi rüşünü ispatlamaya çalışmıştır. Görünürlük kazanarak da

---

⁸⁶ Lambdaİstanbul Ne Yaptı? <http://www.lambdaistanbul.org/s/>

bunda kısmen başarılı olmuştur.⁸⁷ Hatta o kadar ki, 2005'te, ilk LGBT dernek KAOS GL kuruldu. Ankara Valiliği, "Hukuka ve ahlâka aykırı dernek kurulamaz" hükmü gereğince derneğin kapatılması için Ankara Cumhuriyet Savcılığı'na başvurdu. Savcılık, AB siyasi kriterleri, Katılım Ortaklığı Belgesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni gerekçe göstererek kapatılma istemini reddetti. Bu da bir başarı(!) öyküsüdür. Kanaatimizce Türkiye'nin en etkili ve hareketli aktivistleri bu oluşum içindedir.

AB siyasi kriterleri evrensel ve küresel değil, bölgeseldir ve birçok Avrupa devleti bu kriterlerin tamamını teminat altına almamaktadır. Nitekim İstanbul Sözleşmesi olarak adlandırılan Kadına Yönelik Şiddetle ve Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Önleme Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ne Papalık karşı çıkmış, Çekoslovakya, Bulgaristan, Hırvatistan, Macaristan Sözleşmeyi imzalamamıştır.

İlginçtir ki, küreselleşme karşıtlığı platformlarda yer alan eşcinsel hareket, bizzat karşı olduklarını söyledikleri uluslar arası kuruluşlar, bir başka deyimle küreselleşmiş kapitalist sistemin aktörleri tarafından beslenmektedir. Faaliyetlerine ilişkin raporlara⁸⁸ bakıldığında beslenmiş oldukları BM ve AB, İngiltere ve Hollanda Büyükelçilikleri fonlamalarından anlaşılmaktadır.⁸⁹ O kadar ki, kuruluşuna izin vermeyen Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Sağlık Bakanlığı, Nisan 2005 ve 2006 yıllarında Sağlık Bakanlığı'nın sekreteryasında oluşturulan "Ulusal AIDS Koordinasyonu"na üyedir ve Bakanlık'la birlikte "Eşcinsel Erkeklerin HIV-AIDS Konusunda Bilgilendirilmesi"ne yönelik "Gökkuşluğu Projesi"ni yürütmüştür.⁹⁰ Oysaki küreselleşme karşıtlığı hareketlerin non-government, hükümet dışı kuruluşlar olması gerekmektedir. Sivil Toplum kavramı ve Sivil Toplum kuruluşlarının yapıları ve işleyişlerine dair kanaatimiz ta başından beri, bunların hükümet dışı kuruluşlar olması, küresel sömürüye ve küreselleşmeye karşı olmaları gerektiği yönündedir.

Feminist hareket ve eşcinsel hareket, birlikte, Türkiye'nin AB üyeliği yolculuğunda önemli katkıları(!) olan hareketlerdir. Öyle ki, bu iki hareketin evrensellik ve bilimsellik yalanlarıyla ikna ettiği siyasi platform, önce kadınlara önemli haklar tanıyan CEDAW Sözleşmesini, ardından da İSTANBUL SÖZLEŞMESİ'ni imzalamıştır. İstanbul Sözleşmesi'ne dayanarak da 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun çıkarılmış, Türkiye'de **ailenin güvenilir bir kurum** olduğu yolunda algı oluşturulmuştur.

Sonuç itibarıyla feminist hareket eşcinsel hareketle iç içe, çok sayıda düşünsel ve eylemsellikte bileşen konumundadır. Bu nedenle feminist hareket ile eşcinsel hareketi bir başlıkta ince-

---

⁸⁷ <http://www.lambdaistanbul.org/s/>

⁸⁸ Türkiye'deki LGBT + Örgütleri için FON REHBERİ,
http://www.kaosgldernegi.org/resim/yayin/dl/kaos_gl_rehber_web_ver02.pdf

⁸⁹ Tarihçe, <http://www.kaosgldernegi.org/belge.php?id=tarihce>

⁹⁰ Tarihçe, <http://www.kaosgldernegi.org/belge.php?id=tarihce>

lemeye çalıştık. Bu satırları yazarken, Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine dair bir sunumumuz⁹¹ başörtülü bir feminist aktivist tarafından iki yazı ile eleştirildi.⁹² Sunumumun ağırlığı eşcinsellik üzerine olmasına rağmen savunmanın feministlerden çıkması şaşırtıcı gelmedi. Tebliğimize karşılık eşcinseller adına yapılan savunma, feminist ve eşcinsel ortaklığının hem delili oldu, hem de bu ortaklığa yaptığımız vurgunun doğruluğunun kanıtı olmuştur.

SONUÇ

Her makale gibi bu da eksik bir makale oldu. Zira konuyu “Küresel Sistem Karşıtı Hareketlerde Aktivistlerin Rolü” olarak belirledik. Çok tabiidir ki, bu aktörlerin psikolojik, sosyolojik vb. birçok yönden inceleme imkânımız olmadı, zira alanımız hukuk. Kimi küreselleşme karşıtı aktörlerin, psişik durumları, iç hallerinin kamusal alanlara yansımaları itibariyle yapıbozum olarak ifade edebileceğimiz tarzları ve bu rollerinin toplum tarafından kabulleniş talepleri, bize göre patolojik durum oluşturuyor. Benzer bir şekilde herhangi bir din veya ideolojiye inananların talepleri de, karşıtlarınca böyle algılanabilir. Biz kendi inanç değerlerimiz ve okumalarımız ışığında olayı değerlendirdiğimizde, eleştirilerimizin muhataplarının taleplerinin dayanağı olan hissiyatlarını tam olarak yansıtamayabiliriz. Bu biraz da alan, zaman ve muhatap sınırlaması gereği böyle olabilmektedir. Tıpkı değerli Alev Erkilet’in ‘Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Tartışmaları’na ilişkin görüşlerinde⁹³, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet eşitliği ayrımları üzerinde durur ve konunun Müslüman zihne, Kur’an’a göre irdelenmesini salık verirken, eşcinsellerin cinsiyet halleri ile birlikte toplumsallıklarına, toplumların inanç değerlerine saldırdıklarına, bir ifsad hareketi olmalarına, kendilerince doğal(!) hak taleplerinin, küresel aktörlerce nasıl kullanıldıklarına (kullanılabileceklerine) değinmediği gibi. Belki de bu bir başka yazının konusudur, beklemekteyiz. İşte bizim makale de benzer eksikle malul addedilebilir.

Küreselleşme, liberal projedir. Liberalizm, temelde özgürlük talepleriyle muhataplarını tasarımlarken, bu tasarıma karşı çıkanlar da liberalizmin özgürlük söylemini içselleştireceklerdi ve öyle de olmuştur, liberalizm karşıtları da liberal özgürlük söylemleriyle ortaya çıkmışlardı. Liberal proje, insanlık aleyhine tasarımıyla, doğal olarak kendi karşıtlığını doğururken, çok tabiidir ki, bu karşıtlığa elindeki imkânları kullanarak liberal rengini vermeyi, yönlendirmeyi de ihmal etmeyecektir. Her ne kadar küreselleşme karşıtı hareketler, liberal politikalara karşıtlık temelinde hareket ettiklerini düşünseler de, küreselleşmenin tetiklediği özgürlük alanları, farkında olsun olmasın, küreselleşme karşıtlarını da etkilemektedir. Bir yandan çevre, sağlık, kadın, çocuk ve hayvan haklarını korumak amacıyla oluşmuş küresel-

⁹¹ Muharrem BALCI, Ümmügülsüm KILINÇ, “Dünya ve Türkiye Ölçeğinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ne Getirir? Ne Götürür?” <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/870.pdf>

⁹² Berrin SÖNMEZ, “Eşcinsellere Şiddeti Reva Gören Dindarlık”, <https://www.gazeteduvar.com.tr/yazarlar/2019/01/04/escinsellere-siddeti-reva-goren-dindarlik/>
Berin SÖNMEZ, ‘Home Deus’ ve Toplumsal Cinsiyet’
<https://www.gazeteduvar.com.tr/yazarlar/2019/01/08/homo-deus-ve-toplumsal-cinsiyet/>

⁹³ Alev ERKİLET, “Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları”, <http://www.akoder.net/haber-alev-erkilet-yazdi-toplumsal-cinsiyet-tartismalari-2334.html> (Erişim 10.102018)

leşme karşıtlığı, öte yandan çevre, kadın, çocuk ve hayvanlara yönelik tüketim ve tüketimden nem'alanen küresel aktörler. Bu yönüyle küreselleşme karşıtı hareketler ve aktörleri üzerinde her zaman bir şaibe dolaşmaktadır.

Liberal proje, özgürlüğün ve eşitliğin herkese istenildiği kadarını vermeyi amaçlayan proje olmadığı halde, özgürlük talepleriyle liberal projelerden nem'alanen sivil toplum kuruluşları, bir müddet sonra kendilerine görece özgürlük imkânı sağlayan düzenle düz olarak, konformist/uygitsinci şekilde hayatiyetini devam ettirmektedir. Küresel aktörlerin, küreselleşme karşıtı hareketleri, hem ekonomik hem de siyasal olarak (FON REHBERİ'ne dikkat) desteklemelerinin anlamının bu olduğunu düşündüğümüzü yukarıda ifade etmeye çalıştık. Bu gelişme bir bakıma sivil toplumun kendi kendini yok etmesidir.⁹⁴

Sivil toplum kavramının terimsel karşıtlığı "non government organizations" olarak literatüre geçmiş olmakla birlikte, bu kavram dilimize, "hükümet dışı örgütler" şeklinde girmiştir. Ancak bu kavramın çevirisini "hükümete karşı örgütler" ya da "devlete karşı örgütler" olarak yapanlar da bulunmaktadır. Bu durumda küreselleşme karşıtlarının feminist ve eşcinsel hareketlerle; insan ve hayvan hakları alanında küreselleşme karşıtlarının hükümetlerle, büyükelçiliklerle iş tutmasını, küreselleşme karşıtlığı değil, küresel aktörlerin işbirlikçisi olarak tanımlamanın doğru olduğunu düşünüyorum.

Küreselleşme ve küreselcilerin tipik özellikleri, ilgilendikleri veya girdikleri ülkelerde halk yığınlarının hoşnutsuzluklarını derinleştirmek ve yaygınlaştırmak, akabinde de dönüştürmek olduğunu biliyoruz. Bunu da bizzat kendi elleriyle değil, vekâlet savaşları aktörleriyle, beslemeleriyle yapmaları kadar normal bir şey olamaz. Dolayısıyla küreselleşme karşıtı hareketlerin üzerindeki şaibe, -onlar kabul etmeseler de diyeceğim ama- yukarıda alıntılıyıp kaynak gösterdiğimiz FON LİSTESİ her şeyi açıklıyor.

Bu durumda gerçek anlamda küreselleşme karşıtlığı, küresellerden ve bileşenlerinden fonlanmamaktan, kendi imkânlarıyla, kendi oluşturduğu orijinal dilini kullanarak, küresellerin dayattığı seküler (parçalayıcı/ayırıştırıcı) dili kullanmadan, kendi dinamikleriyle bir mücadele içine girmeleri kaçınılmazdır. Aksi hal kullanılmaktan öte anlam taşımamaktadır.

Müslüman aktivistlerin oluşturduğu veya oluşturacağı küreselleşme karşıtlığında ise en önemli kriter hak – adâlet – özgürlük – meşruiyet dördlüsü⁹⁵ arasındaki uyumdur. Bu kavramların ve olguların tümü birbiriyle ilişkili ve biri olmazsa diğerinin de olmazlığıdır. Seküler zihnin tanrı tanımazlığı için bunlar bir şey ifade etmese de, Allah'a inanmış birey ve toplumsal aktivizm, meşruiyet temelinde bir oluşum içinde olmadıklarında kendileriyle çelişirler, meşruiyet kazanamazlar. Meşruiyetleri de inanç temeli olan ilahi metin ve Peygamber'in uygulamalarıdır. Meşruiyeti olmayan eylem ve kurumlaşmalar, yaradılışlarındaki adâlet idesine ulaşamazlar. Çok önemsedikleri özgürlüklerinin birileri tarafından manipüle edildiğini anladıklarında da haklılıkları şüphe ile karşılanır ve toplum tarafından dışlanırlar. Nitekim sağlıklı insanlar, in-

⁹⁴ Muharrem BALCI, "Sivilleşme", a.g.m.

⁹⁵ Muharrem BALCI, "Hak Adalet – Özgürlük – Meşruiyet Kavramsal Analiz", <http://www.muharrembalci.com/yayinlar/tebligler/3.pdf>

sanlık için, insanlığın mutluluğu için (kendi mutsuzluğunu dahi düşünmeden)⁹⁶ bir şeyler yapması gerektiğine inananlar, meşruiyetlerinin sorgulanmayacağı konumda olmak isterler. Yukarıda alıntılıdığımız Tebaa ve İtızalciler tanımlaması, Avrupa coğrafyasında, Tüm Müslümanları için bir mihenk sözleri olduğu kadar, bir yönlendirme ifadeleridir de.

Tebaa zihniyetine hayır derken, itızalciliğimize sekülerlik bulaştırmamaya da özen göstermek umuduyla, gerçek küreselleşme karşılığında buluşmak üzere tüm aktivistlere hak-adâlet-özgürlük-meşruiyet çizgisi temenni ediyorum.

KAYNAKÇA

Ahmet İNAM, *MUTSUZLUK AHLAKSIZLIKTIR, Yaşam Üstü Söyleşiler*, İmge Kitabevi Yayınları, İst: 2002.

Ahmet Ulvi TÜRKBAĞ, “*Pasta Tarifleri Üzerine Bir İnceleme: Küreselleşme ve Adâlet*”, DOĞU BATI Dergisi. s. 229, Sayı: 18, 2002.

Akif EMRE, *Yerellik, Her Zaman Yerli Olmak Değildir*,
<https://www.yenisafak.com/yazarlar/akifemre/yerellik-her-zaman-yerli-olmak-degidir-51201>

AK Partili Arvas: “*Kazanamazsak yine silahlı çeteler peydahlanacak.*
https://tr.sputniknews.com/turkiye/201901201037189477-akparti-van-abdulahat-arvas-yerel-secim/?utm_source=https://t.co/QTrbFxy7v&utm_medium=short_url&utm_content=k5SC&utm_campaign=URL_shortening

Alev ERKİLET, “*Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları*”, <http://www.akoder.net/haber-alev-erkliet-yazdi-toplumsal-cinsiyet-tartismalari-2334.html>

Ali KOÇAK, <https://www.dunyabulteni.net/kultur-sanat/feminizm-kapitalizmin-odaligi-mi-oldu-h296437.html>

Aliya İZZETBEGOVİÇ, “*Tebaa ve İtızalciler*”, *DOĞU VE BATI ARASINDA İSLÂM*, s. 196, İstanbul, Nehir Yay. 1994.

Alvin TOFFLER, “*ŞOK, Gelecek Korkusu*”, İst: 1974, Altın Kitaplar Basımevi.

Atilla SANDIKLI, *Vekâlet Savaşları: Ortadoğu ve Türkiye*, <http://www.bilgesam.org/incele/2293/-vek%C3%A2let-savaslar--ortadogu-ve-turkiye/#.XCdYrFUzbc>

Berrin SÖNMEZ, “*Eşcinsellere Şiddeti Reva Gören Dindarlık*”,
<https://www.gazeteduvar.com.tr/yazarlar/2019/01/04/escinsellere-siddeti-reva-goren-dindarlik/>

Berrin SÖNMEZ, ‘Home Deus’ ve Toplumsal Cinsiyet’
<https://www.gazeteduvar.com.tr/yazarlar/2019/01/08/homo-deus-ve-toplumsal-cinsiyet/>

Beyzade Nadir ÇETİN, “*Küreselleşme Karşıtlarına Göre Küreselleşme Karşıtı Hareketlerin Nitelikleri*”, Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, 2008.

Carl Von CLAUSEWITZ, *SAVAŞ ÜZERİNE*, s.55, İstanbul: 1975, May Yay)

Cem SOMEL, “*Az Gelişmişlik Perspektifinden Küreselleşme*”, Doğu Batı Dergisi, s.141, Sayı: 18, 2002.

---

⁹⁶ Küreselleşme karşıtı aktörler için harika bir tespit ve söylem: Ahmet İNAM, *MUTSUZLUK AHLAKSIZLIKTIR Yaşam Üstü Söyleşiler*, İmge Kitabevi Yayınları, İst: 2002.

- “Dünya reklamverenlerinden 'toplumsal cinsiyet eşitliği' çağrısı”,
<http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/dunya-reklamverenlerinden-toplumsal-cinsiyet-esitligi-cagrasi-41086233>
- ELELE DAVASI ESAS HAKKINDA SAVUNMA,
<http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/savunmalar/759.pdf>
- Emeti SARUHAN, “*Direnış Ruhu Beyazıt’da Doğdu*”. Gerçek Hayat Dergisi, 2 Ağustos 2017.
<http://www.gercek hayat.com.tr/kapak/15-temmuz-ruhu-beyazitta-dogdu/>
- Emine AYDIN – Aksu BORA, “*N’olacak Bu Feminizmin Hali?*”,
<http://www.amargidergi.com/yeni/?p=263>
- Fahrettin ALTUN, “*11 Eylül Literatürü ve “Bizden Neden Nefret Ediyorlar?” Sorusu Üzerine*, Tezkiye, Düşünce, Siyaset, Sosyal Bilim Dergisi, Yıl 11, Sayı: 25, Mart-Nisan 2002.
- Fulya KIVILCIM, “*Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinin Gelişmekte Olan Ülke Türkiye Açısından Değerlendirilmesi*”, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi Cilt 5, No. 1, 2013.
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/117355> (Erişim 26.12.2018)
- Fusun KÖKALAN ÇIMRIN, “*Bergama Köylü Hareketinin Dünü ve Bugünü*”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar-2015 Cilt:14 Sayı:53 (310-317),
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/70638>
- Hatice Nur ERKIZAN, “*Küreselleşmenin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri Üzerine*, Doğu Batı Dergisi, s. 66, Sayı: 18, 2002.
- İbrahim ÖZDEMİR, “*İslâm İklim Değişikliği Deklarasyonu Nasıl Hazırlandı?*”,
<http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/belgeler/344.pdf>
- İHD Tüzüğü, https://drive.google.com/file/d/0B_pc5z98N5EWR2wyOTRjMHFqRjFZZktGZHVIM1dQOC0ycU84/view
- İSLÂM İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ DEKLARASYONU,
<http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/belgeler/345.pdf>
- KAOS GL Tarihçe, <http://www.kaosgildernege.org/belge.php?id=tarihce>
- Kadriye BAKIRCI, “*İstanbul Sözleşmesi*”, <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/881.pdf>
- Lambdaİstanbul Ne Yaptı? <http://www.lambdaistanbul.org/s/>
- Leyla ŞAHİN USTA, “*Türkiye’de insan hakları ihlalinin olduğunu söylemek abesle iştigaldir.*”
<https://www.sondakika.com/haber/haber-ak-parti-genel-baskan-yardimcisi-leyla-sahin-us-ta-11635051/>
- MAİ NEDİR?, <http://www.antimai.org/bn/bnmainedir.htm>
- Max Weber, SOSYOLOJİ YAZILARI, 3. Baskı, Çev: Taha PARLA, (İst: 1993, Hürriyet Vakfı Yay)
- MAZLUMDER Tüzüğü <http://www.mazlumder.org/tr/main/pages/hakkimizda-dernek-tuzugu/69>
- MAZLUMDER, *Küreselleşme Karşıtlığı Bağlamında Emperyalist Savaşa Karşı Yükümlülüklerimiz*,
<http://istanbul.mazlumder.org/tr/main/faaliyetler/basin-aciklamalari/01-ekim-2009-insan-haklari-ihlal-haberleri/savas-karsitlarinin-kadikoy-bulusmasi/1637>
- MAZLUMDER’in mezhep kavgası karşıtı imza kampanyası devam ediyor.
<https://www.timeturk.com/tr/2014/09/23/mazlumder-in-mezhep-kavgasi-karsiti-imza-kampanyasi-devam-ediyor.html>
- Mehmet Ali CİVELEK Temel DEMİRER, “*Dördüncü Bunalım Dönemi Arefesinde*”, KÜRESELLEŞME VE TERÖR, Terörizm, Saldırganlık, Savaş II. Kitap, s. 161, Ütopya Yay. İst: 2001
- Mehmet ULUSOY, “*Batı’nın çöküş alâmeti olarak eşcinsellik ve Foucault*”. 16.5.2017,
<https://www.aydinlik.com.tr/kose-yazilari/mehmet-ulusoy/2017-mayis/bati-nin-cokus-alameti-olarak-escinsellik-ve-foucault-1>

- Mehmet Soğancı ile Söyleşi: “*Türkiye’de Alternatif Küreselleşme Hareketi Yok*”, “Birlik Dergisi, Sayı: 197, 2005. <https://www.tmmob.org.tr/icerik/turkiyede-alternatif-kuresellesme-hareketi-yok>
- Muharrem BALCI, Hukuk Mesleği ve Misyon - Vizyon Tartışmalarında Tarihi Gerçeklikten Gelecek Tasavvuruna Süreç İşçiliği, <http://www.muhamrembalci.com/yayinlar/tebligler/2.pdf>
- Muharrem BALCI, “*Sivilleşme*”, <http://www.muhamrembalci.com/yayinlar/tebligler/1.pdf>
- Muharrem BALCI, Ümmügülüm KILINÇ, “*Dünya ve Türkiye Ölçeğinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ne Getirir? Ne Götürür?*” <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/870.pdf>
- Muharrem BALCI, *Şiddet – Terör İlişkisinde Savaş Kuralları*, <http://www.muhamrembalci.com/yayinlar/tebligler/219.pdf>
- Muharrem BALCI, “*Hak Adâlet – Özgürlük – Meşruiyet Kavramsal Analiz*”, <http://www.muhamrembalci.com/yayinlar/tebligler/3.pdf>
- Muharrem BALCI, *MGK VE DEMOKRASİ, HUKUK – ORDU – SİYASET*, <http://www.muhamrembalci.com/yayinlar.php>
- Mustafa AYDIN, “Yoğunluğu Azaltılmış İslâm”, Umran Dergisi, Mart-115/2004
- Mücahit GÜLTEKİN; “*Dindar - Muhafazakâr Gruplar LGBT ya da Feminist Hareketlerden Ne Öğrenebilir?*” <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/886.pdf>
- “*Sanayi Devrimi Nedir?*”, <http://sanayi-devrimi.nedir.org/>
- Şafak KAYPAK, “*Küreselleşme Sürecinde Sürdürülebilir Bir Kalkınma İçin Sürdürülebilir Bir Çevre*”, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 13 (20): 19-33, 2011 <http://dergipark.gov.tr/kmusekad/issue/10216/125569>
- Taşkın TAKIŞ, “*Fantastik bir Festival: Küreselleşme*”, Doğu Batı Dergisi, s. 5., Sayı: 18, 2002.
- Temel DEMİNER, “*Dünyada ve Türkiye’de 68 Kuşağı, 68 Kuşağı ve Öğrenci hareketi (1)*”, <https://dunyalilar.org/dunya-ve-turkiyede-68-kusagi.html/>
- Türkiye’de Feminist Hareket, <http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/turkiyede-feminist-hareket-6505867>
- Türkiye Sosyal Formu Kuruldu, <https://www.tmmob.org.tr/icerik/turkiye-sosyal-forumu-kuruldu>
- Y. Cemalettin ÇOPUROĞLU Beyzade Nadir ÇETİN, “*Yeni Sosyal Hareketler Paradigması Bağlamında Türkiye’deki Küreselleşme Karşıtı Grupların Birbirleriyle ve Dünyadaki Karşıtlarla Karşılaştırılması*”, Sosyoloji Araştırmaları D. Cilt: 13 Sayı: 1 -Bahar 2010, VI. ULUSAL SOSYOLOJİ KONGRESİ 1 - 2 - 3 EKİM 2009 / AYDIN. http://www.sosyolojidernegi.org.tr/s/2300/i/copuroglu_cetin_yeni_sosyal_hareketler.pdf
- Yılmaz YUNAK, BENZERLERİYLE DEĞİŞTİRİLENLERİN HİKÂYESİ, s.273, İst: 2002, 2. Baskı. Beyan.yay.
- Yual Novah HARARİ, 21. YÜZYIL İÇİN 21 DERS, Çev: Selim SİRAL, Kolektif Kitap Yay. İst: Eylül 2018.
- Yuvar Noah HARARİ’nin 2018 DAVOS KONUŞMASI, <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/tce/891.pdf>
- Yusuf ADIGÜZEL, “*Kitle Toplumunun Açmazları KÜLTÜR ENDÜSTRİSİ*”, İst: 2001, Şehir Yayınları,
- Zeynep GÜNEŞ, “*Küreselleşme ve MAİ*”, <http://marksist.net/KUR/Kuresellesme%20ve%20MAI.htm>